2023

Kadın İstihdamı Konusunda Yapılacak Programlara Duyulan İhtiyaç ve Bu Programların (Dijitalde) Kadınlara Ulaşabilirliği

BinYaprak

XSIGHTS
Araştırma ve Danışmanlık A.Ş.

İçindekiler

YÖNETİCİ ÖZETİ **3**

1. KADIN İSTİHDAMININ ÖNEMİ 4
2. ÇALIŞMANIN AMACI 5
3. YÖNTEM 5
4. BULGULAR 6

4.1. KADIN İSTİHDAMINI ARTIRMAYA YÖNELİK PROGRAMLARA DUYULAN İHTİYACA DÖNÜK BULGULAR (X EKSENİ BULGULARI) 6

4.2. PROGRAMLARIN DİJİTAL PLATFORM ÜZERİNDEN KADINLARA ULAŞABİLİRLİĞİNE DÖNÜK BULGULAR (Y EKSENİ BULGULARI) 15

4.3. X VE Y EKSENLERİNİN TOPLAM DEĞERLERİNE GÖRE YORUMLANMASI 23

4.4. GENEL DEĞERLENDİRME 30

4.5. GEÇMİŞTEN GÜNÜMÜZE KADIN 42

5. KAYNAKÇA 51

Tablo 1. İhtiyaç Ekseni 1.Alt Bileşeni 7
Tablo 2. İhtiyaç Ekseni 2. Alt Bileşeni 9
Tablo 3. İhtiyaç Ekseni 3. Alt Bileşeni 11
Tablo 4. İhtiyaç Ekseni 4. Alt Bileşeni 13
Tablo 5. Ulaşılabilirlik Ekseni 1. Alt Bileşeni 15
Tablo 6. Ulaşılabilirlik Ekseni 2. Alt Bileşeni 17
Tablo 7. Ulaşılabilirlik Ekseni 3. Alt Bileşeni 19
Tablo 8. Ulaşılabilirlik Ekseni 4. Alt Bileşeni 21
Tablo 9. İhtiyaç Ekseni Toplam Değeri 23
Tablo 10. Ulaşılabilirlik Ekseni Toplam Değeri 25
Tablo 11 Bölgelere Göre En Düşük ve En Yüksek 15 Yaş ve Üzeri SGK'lı Kadın Çalışan Oranı 31
Tablo 12 Büyükşehir Statüsüne Sahip Olup Türkiye Ortalamasının Altında Kalan İller 31
Tablo 13 Bölgelere Göre Sürücü Belgesine Sahip Olan Kadınların En Düşük ve En Yüksek Olduğu İllerin Oranı 34
Tablo 14 Bölgelere Göre TEPAV'ın Gelişmişlik Endeksi 35
Tablo 15 81 İlin İhtiyaç Skorları 35
Tablo 16 Büyükşehirlerin İhtiyaç Skorları 37
Tablo 17 Büyükşehir Statüsüne Sahip Olmayan İllerin İhtiyaç Skorları 38
Tablo 18 Coğrafi Bölgelere Göre İllerin İhtiyaç Skorları 40
Tablo 19 Öğretim Yılına Göre Kadın Profesör ve Doçent Oranları 48

Şekil 1. Saçılım Diyagramı 28
Şekil 2. İhtiyaç ve Ulaşılabilirlik Eksenlerine Göre Bölgelere Ayrılan İllerin Türkiye Haritası Üzerinde Gösterimi 29
Şekil 3 İllere Göre 15 Yaş ve Üzeri SGK'lı Aktif Çalışan Kadın Oranı 30
Şekil 4 İllerin Net Göç Oranı 33
Şekil 5 İllere Göre Kadın Sürücü Belgesi Sahiplik Oranı 34

Grafik 1 4/A Kapsamında İşyeri, Zorunlu Sigortalılar ve Prime Esas Ortalama Günlük Kazançların Dağılımı (TL) 32
Grafik 2 25 ve Daha Yukarı Yaştaki Nüfusta En Az İlkokul Mezunu Olan Kadınların Oranı, 2008-2021 (%) 42
Grafik 3 25 ve Daha Yukarı Yaştaki Nüfusta Yükseköğretim Mezunu Olan Kadınların Oranı, 2008-2021 (%) 43
Grafik 4 Yıllara Göre Kadınların Bitirdiği Son Öğrenim Kurumu, 2010-2021 (%) 44
Grafik 5 Yarı-Zamanlı Çalışan Kadınların İstihdam İçindeki Oranı, 2014-2021 (%) 45
Grafik 6 15 Yaş ve Üzeri Kadın İstihdam Oranı, 2014-2022 (%) 45
Grafik 7 15 Yaş ve Üzeri Kadın İşsizlik Oranı, 2014-2022 (%) 46
Grafik 8 Kadın Büyükelçi Oranı, 1982, 1990, 1996, 2000-2022 (%) 47
Grafik 9 Kadın Milletvekili Temsil Oranı, 1935-2022 (%) 48
Grafik 10 Üst ve Orta Düzey Yönetici Pozisyonlarındaki Kadınların Oranı, 2012-2021 (%) 49
Grafik 11 Kadınların Ortalama İlk Evlenme Yaşı, 2018-2022 (%) 50

YÖNETİCİ ÖZETİ

- Toplumsal refah ve kalkınma için kadınların iş gücüne katılımlarının ve istihdamlarının artırılması oldukça önem taşımaktadır. Türkiye'de de bu konunun ciddiyetini ortaya koymak adına birçok çalışma yapılmakta program ve projeler geliştirilmektedir. İşte bu araştırma, bu alanda yapılması planlanan çalışmaların kendileri için bir başlangıç noktası belirleyebilmeleri adına bir model oluşturmayı amaçlamıştır. Bir başka deyişle, bu alanda çalışma yürüten tüm paydaşların kendi aktivitelerine yol göstermesi bakımından bu çalışmanın oldukça faydalı olacağı öngörülmektedir.
- Bu araştırma, dörder farklı faktörden oluşan X ve Y eksenlerinin birleşiminden oluşan bir modelleme üzerinden şekillenmiştir. Her bir faktör, konu üzerindeki etkisine göre ağırlıklandırılmıştır.
- Çalışmada X ekseni kadın istihdamını artırmaya yönelik programlara duyulan ihtiyacı, Y ekseni de bu programların dijital platform üzerinden kadınlara ulaşabilirliğini temsil etmektedir.
- Bu faktörler, kendi eksenleri içerisinde toplanarak 81 il özelinde bir X- ihtiyaç ve Y – ulaşılabilirlik değeri belirlenmiştir.
- X ekseninin toplamı kadın istihdamını artırmaya yönelik programlara duyulan ihtiyacı gösterdiğine göre; bu ihtiyacın en yoğun yaşandığı ilk beş il Şırnak (%6,62) Siirt (%6,12), Ağrı (%5,74), Batman (%5,72) ve Şanlıurfa (%5,62)'dır. Görece bu ihtiyacın daha az hissedildiği iller ise sırayla İstanbul (%-6,48), Ankara (%-3,49), İzmir (%-2,19), Antalya (%-1,58) ve Denizli (%-1,39)'dir.
- Y ekseninin toplamı kadın istihdamını artırmaya yönelik programlara yönelik kadınların ulaşılabilirliğini temsil ettiğine göre; kadınların ulaşılabilirlik oranının en yüksek olduğu ilk üç il İstanbul (%28,75), Eskişehir (%15,89) ve Ankara (%14,62)'dır. Bu sıralama incelendiğinde İstanbul'un ilk sırada yer almasının nedenleri, İstanbul'daki kadın nüfusunun tüm kadın nüfusuna oranının ve internet penetrasyonunun burada yüksek olmasıdır. Eskişehir üniversiteli öğrenci oranındaki yükseklikle burada öne çıkarken, Ankara da İstanbul'a benzer şekilde internet penetrasyonunun ve kadın nüfus oranının yüksekliği ile üçüncü sırada yer almıştır.
- Her iki eksenin birleşiminden oluşan bir saçılım diyagramı ile iller, ihtiyaç ve erişilebilirlik bakımından aynı anda değerlendirilmişler ve dört ayrı bölgeye ayrılmışlardır.
- 1. Bölge ile ifade edilen bölgede yer alan iller hem ihtiyacı hem de erişilebilirliği yüksek olması bakımından ilk bölge olarak değerlendirilerek çalışmalara ilk başlanması önerilen bölgeyi oluşturmuştur.
- 2. Bölgedeki iller her ne kadar erişilebilirlikte düşük, ihtiyaçları yüksek iller olarak ikinci önceliğe sahip bölgede yer almışlardır.

- 3. Bölgede yer alan illerde ise, ihtiyaç düşük, erişilebilirlik yüksek olduğu için ihtiyaçların karşılanması noktasında sonuç alma ihtimali yüksektir.
- 4. Bölgede yer alan iller ise, diğerleri ile kıyaslandığında acil / akut ihtiyaçları düşük olan ve aynı zamanda erişilebilirliğin de düşük olduğu illerdir. Bu sebeple de son bölgede yer almışlardır. Yanı sıra bu gruptaki iller, ihtiyaç düzeyleri en düşük iller olması bakımından rol model alınıp iyi uygulamaları incelemeye değer illerdir.
- İhtiyacı belirlemek ve gidermek daha uzun süreli bir uğraş gerektirdiğinden erişilebilirliği yükseltmek, aksiyon almanın daha kolay olacağı ve bu aksiyonların sonuç vermesinin daha muhtemel olduğu alandır. Örneğin, Turkcell veya Türk Telekom gibi iletişim operatörlerinden, özellikle erişilebilirliğin düşük olduğu illerde internet penetrasyonunu artırmaya yönelik destek talep edilebilir.

1. KADIN İSTİHDAMININ ÖNEMİ

Son yıllarda toplumlarda ve dünyada yaşanan sosyo-ekonomik ve yapısal dönüşümler, emek piyasalarını esneterek yeniden şekillendirmiştir. Klasik mavi yakalı ve güvenceli işler, yerlerini giderek yarı zamanlı ve güvencesiz işlere bırakmıştır. Bu durumdan en çok etkilenenler kadınlar olmuş; kadınların ekonomik aktiviteleri ve istihdam içindeki yerleri derinden sarsılmıştır (Karabıyık, 2012, s.232).

Bunun yanı sıra, geçmişte daha yoğun yaşanmakla birlikte halen kadının toplum içerisindeki asıl yerinin evi olduğu algısı nedeniyle kadınlar, bireysel kazanç elde etmeye yönelik iktisadi faaliyetlerin dışında, doğal bir iş bölümü algısı ile ev odaklı işleri yapmak zorunda kalmışlardır (Karabıyık, 2012, s.232). Dolayısıyla bu algının da etkisiyle, istihdam oranlarındaki en ufak bir daralmada ilk gözden çıkartılan grup kadınlar olmuştur.

Ne var ki toplumsal refah ve kalkınma için kadınların iş gücüne katılmadıkları bir senaryo mümkün değildir. Bu sebeple, kadınların istihdam oranlarındaki artış toplumsal kalkınma için önemli bir etkendir ve bu alandaki birçok kuruluş kadın istihdamını kalkınmanın veya gelişmişliğin önemli faktörleri arasında saymakta ve bu alanda ilerleme kaydedilmesi için iş birliği yapmaktadır. Örneğin; Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP)'nın, Sürdürülebilir Kalkınma Amaçlarından bir tanesi de toplumsal cinsiyet eşitliğidir. Bu maddenin altı ise şu şekilde doldurulmaktadır: "Kadınlar ve kız çocuklarına karşı her türlü ayrımcılığın ortadan kaldırılması yalnız temel insan hakkı değildir, aynı zamanda sürdürülebilir kalkınmayı hızlandırmak için kritik önem taşır. Kadınlar ve kız çocuklarının güçlendirilmesinin çarpan etkisi yarattığı ve ekonomik büyümeyi ve her alanda gelişmeyi hızlandırdığı defalarca kanıtlanmıştır" (UNDP).

Gıda ve Tarım Örgütü (FAO) ise, kırsal kesimde yaşayan kadınlar için sosyo-ekonomik ve toplumsal cinsiyet eşitliği yönünden sürdürülebilir kırsal kalkınma konularında kapasite geliştirme desteği sağlamaktadır. Dünya Ekonomik Forumu da kadınların istihdama katılımı ve fırsat eşitliği konularını içeren bir Toplumsal Cinsiyet Eşitliği İndeksi yaparak konunun önemini vurgulamaktadır.

Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO), Türkiye'de kadınların birçoğunun işgücü piyasasının dışında kaldığını ve aslında kayıt dışı ekonomide çalıştığını vurgulamaktadır. ILO'nun bakış açısından, sadece istihdam olanaklarına erişim değil aynı zamanda iş kalitesi ve çalışma koşulları da herkes için insana yakışır iş küresel hedefi için çok önemlidir. Bu amaçla ILO, Türkiye'de İsveç Uluslararası Kalkınma İşbirliği Ajansı aracılığıyla İŞKUR ortaklığında önemli projeler yürütmüştür (ILO).

Türkiye'de kadın istihdamına yönelik veriler incelendiğinde, Hanehalkı İşgücü Araştırması sonuçlarına göre; 2022 yılında, Türkiye'de 15 ve daha üzeri yaştaki kişilerin mevsimsel etkiden arındırılmış istihdam oranı %48,6 olup bu oran kadınlarda %31,7, erkeklerde ise %65,7'dir. İş gücüne katılım oranı ise erkeklerde %72,1 iken kadınlarda %36,4'tür. En düşük istihdam oranı ise kadınlarda %18,2, erkeklerde %50,8 ile TRC3 (Mardin, Batman, Şırnak, Siirt) bölgesinde olmuştur (TÜİK). Sonuç olarak, kadının iş gücüne katılımının ve istihdam oranlarının artırılması oldukça gerekli ve önemli bir konudur.

2. ÇALIŞMANIN AMACI

Kadınların birbirinden güç ve ilham alarak iş gücüne katılımlarını artırmayı amaçlayan ve bir kız kardeşlik platformu olan BinYaprak ile XSIGHTS Araştırma ve Danışmanlık A.Ş., 2017'den bu yana iş birliği içindedir. Bu verimli ortak çalışma alanı içerisinde, kadın istihdamı konusunu kapsamlı şekilde ele alan birçok araştırmaya birlikte imza atmışlardır. "Eşitlik Araştırması: İstihdam, Kadın ve Aile"; "Evlilik ve Kariyer"; "Babalık İzni ve İş Paylaşımı" ve "İstihdamda Kadın" bu önemli çalışmalardan bazılarıdır.

Bu rapor XSIGHTS tarafından yapılan modelleme çerçevesinde, kadın istihdamı konusunda oluşturulacak programlara yönelik ihtiyaçları ve bu programların dijital platform üzerinden kadınlara ulaşabilirliğini iller bazında ortaya koymayı amaçlamakta ve bu kapsamda bir model oluşturmaktadır. Türkiye'de kadın istihdamı konusunda birçok çalışma yapılmakta ve sorunun tespiti ve giderilmesi noktasında program ve projeler geliştirilmektedir. Bu model ise, bu alanda yapılması planlanan çalışmalara yol göstericiliği ve sağladığı referans noktaları bakımından katkı sağlamayı amaçlamaktadır. Yanı sıra, bu çalışmanın her yıl yapılması ve dolayısıyla her bir ildeki varsa değişimin tespit edilerek yerel ve ulusal düzeydeki politika yapıcılara ulaştırılması hedeflenmektedir.

3. YÖNTEM

Çalışmanın modeli iki eksenden oluşmaktadır. İlk eksen kadın istihdamını artırmaya yönelik programlara duyulan ihtiyacı, diğeri ise bu programların dijital platform üzerinden kadınlara ulaşabilirliğini temsil etmektedir. Bu iki eksen ve bunların alt bileşenleri BinYaprak ve XSIGHTS tarafından yapılan çalıştaylarla oluşturulmuştur.

İlk eksen, yani ihtiyaç ekseni oluşturulurken dört faktör belirlenmiş ve bunlar konu üzerindeki etkileri bakımından ağırlıklandırılmıştır. Bu faktörlerden ilki, her bir ildeki SGK'lı kadın çalışan sayısının kadın nüfusuna oranının, Türkiye geneli SGK'lı kadın çalışanların oranından farkıdır. Burada bir standardizasyon amaçlanarak ilk olarak, Türkiye geneli SGK'lı kadın çalışan ortalaması hesaplanmış ardından, her bir ildeki SGK'lı kadın çalışan

sayısının kadın nüfusuna oranı bu standart orandan çıkartılmıştır. İhtiyaç eksenindeki ikinci faktör, net göç oranıdır. Bu değer hesaplanırken, her bir ilin verdiği net göç kişi sayısı toplam nüfusa göre oranlanmıştır. Bu eksendeki üçüncü faktör, Türkiye geneli üniversitelerdeki kız öğrencilerin tüm öğrencilere oranı ile her bir ildeki üniversiteli kız öğrencilerin o ildeki tüm öğrencilere oranı arasındaki farktır. Burada da bir standardizasyon amaçlanarak ilk olarak, Türkiye geneli üniversitelerdeki kız öğrencilerin tüm öğrencilere oranı hesaplanmış ve bu değerden her bir ildeki üniversiteli kız öğrencilerin o ildeki tüm öğrencilere oranı çıkartılmıştır. Son faktör değerini tespit etmek için ise, Türkiye genelinde ehliyeti olan kadınların toplam ehliyet sayısına oranı hesaplanarak bu değerden her bir ilde ehliyeti olan kadınların o ildeki toplam ehliyet sayısına oranı çıkartılmıştır. Dolayısıyla, bu faktör için de bir standardizasyon yöntemi takip edilmiştir. Sonuç olarak, bu dört faktördeki değerler toplanarak her bir il için X ekseni, yani kadın istihdamını artırmaya yönelik programlara duyulan ihtiyaç değerleri bulunmuştur.

Modeldeki ikinci eksen de yine dört faktörden oluşmaktadır. Bunlardan ilki, TEPAV'ın İnsani Gelişmişlik Endeks puanıdır. Burada, TEPAV'ın gelişmişlik endeksinden her bir ilin aldığı paya göre, o iller için bir oran belirlenmiştir. Bu eksendeki ikinci faktör hesaplanırken her bir ildeki üniversiteli öğrenci sayısı, Türkiye genelindeki üniversiteli öğrenci sayısına oranlanmıştır. Üçüncü faktör, her bir ildeki kadın nüfusunun Türkiye genelindeki toplam kadın nüfusuna orandır. Y eksenindeki son faktör ise, internet penetrasyonudur. Bu değer, her bir ildeki internet kullanıcılarının, Türkiye genelindeki internet kullanıcılarına oranıdır. Sonuç olarak, bu dört faktördeki değerler toplanarak her bir il için Y ekseni, yani kadın istihdamını artırmaya yönelik programların dijital platform üzerinden kadınlara ulaşabilirliği değeri bulunmuştur.

Her iki eksende de yer alan tüm faktörler konu üzerindeki etkisi bakımından ağırlıklandırılmıştır. Burada, BinYaprak'taki uzmanların saha deneyimlerinden elde ettikleri bilgiler ışığında bir ağırlıklandırma yöntemi izlenmiştir. İhtiyaç eksenindeki faktörlerin ağırlıklandırması sırayla %30, %25, %30 ve %15 iken ulaşılabilirlik eksenindeki faktörlerin ağırlıklandırması ise sırayla %10, %25, %25 ve %40'tır.

Ardından her bir il, bulunan bu X ve Y eksenindeki toplam değerlerine göre saçılım diyagramı (scatter diagram) üzerinden yorumlanmıştır.

4. BULGULAR

4.1. Kadın İstihdamını Artırmaya Yönelik Programlara Duyulan İhtiyaca Dönük Bulgular (X Ekseni Bulguları)

İhtiyaç ekseninin ilk faktörü, illere göre SGK'lı kadın çalışanların oranı hakkında bilgi vermekte ve bu konu hakkında tespitler yapma imkânı sunmaktadır. Türkiye'deki SGK'lı kadın çalışan oranı %24,4'tür. Bu oranın altında kalan iller, SGK'lı kadın çalışanlarının sayısını artırmaya ihtiyaç duyarken diğerleri, görece buna daha az ihtiyaç duymaktadır. Dolayısıyla, buradaki değerler genel ortalamadan il ortalaması çıkarılarak bulunduğu için pozitif değer almış iller bu alanda bir ihtiyaç olduğunu ortaya koymaktadır. Bundan hareketle, bu faktörde ihtiyacın en yüksek olduğu ilk beş il Ağrı (%3,75), Siirt (%3,58),

Şanlıurfa (%3,44), Muş (%3,41) ve Şırnak (%3,25)'tır. Diğer taraftan, görece bu ihtiyacı en az hisseden ilk beş il ise; İstanbul (%-2,99), Antalya (%-1,99), Tekirdağ (%-1,90), Muğla (%-1,50) ve Ankara (%-1,46)'dır.

Tablo 1. İhtiyaç Ekseni 1.Alt Bileşeni

İl	*İl Bazlı SGK'lı Çalışan Kadın Sayısının İldeki Kadın Nüfusuna Oranı*	*Türkiye Geneli SGK'lı Kadın Çalışan Oranı*	*Türkiye Geneli SGK'lı Kadın Çalışan Oranı ile İl Bazlı SGK'lı Kadın Çalışan Oranı Arasındaki Fark*	***Türkiye Geneli SGK'lı Kadın Çalışan Oranı ile İl Bazlı SGK'lı Kadın Çalışan Oranı Arasındaki Fark (%30 Ağırlıklı)***
Ağrı	11,89%	24,40%	12,51%	3,75%
Siirt	12,46%	24,40%	11,94%	3,58%
Şanlıurfa	12,94%	24,40%	11,47%	3,44%
Muş	13,03%	24,40%	11,37%	3,41%
Şırnak	13,57%	24,40%	10,83%	3,25%
Gümüşhane	13,97%	24,40%	10,44%	3,13%
Bingöl	14,13%	24,40%	10,27%	3,08%
Bayburt	14,27%	24,40%	10,13%	3,04%
Bitlis	14,49%	24,40%	9,91%	2,97%
Yozgat	14,66%	24,40%	9,74%	2,92%
Kars	14,72%	24,40%	9,68%	2,91%
Mardin	14,72%	24,40%	9,68%	2,90%
Diyarbakır	14,85%	24,40%	9,55%	2,87%
Van	14,94%	24,40%	9,46%	2,84%
Iğdır	15,05%	24,40%	9,35%	2,81%
Erzurum	15,52%	24,40%	8,88%	2,66%
Kahramanmaraş	15,76%	24,40%	8,64%	2,59%
Elazığ	15,77%	24,40%	8,63%	2,59%
Adıyaman	15,97%	24,40%	8,43%	2,53%
Hakkari	16,10%	24,40%	8,30%	2,49%
Sivas	16,16%	24,40%	8,25%	2,47%
Osmaniye	16,31%	24,40%	8,09%	2,43%
Tokat	16,46%	24,40%	7,94%	2,38%
Kırşehir	16,48%	24,40%	7,92%	2,38%
Niğde	16,74%	24,40%	7,66%	2,30%
Ardahan	16,84%	24,40%	7,56%	2,27%
Hatay	17,05%	24,40%	7,35%	2,20%
Aksaray	17,15%	24,40%	7,25%	2,17%
Çorum	17,28%	24,40%	7,12%	2,14%
Kırıkkale	17,31%	24,40%	7,09%	2,13%
Konya	17,32%	24,40%	7,08%	2,12%
Tunceli	17,37%	24,40%	7,03%	2,11%
Zonguldak	17,75%	24,40%	6,65%	2,00%
Erzincan	17,84%	24,40%	6,56%	1,97%
Karabük	17,88%	24,40%	6,52%	1,96%
Afyonkarahisar	17,90%	24,40%	6,50%	1,95%
Batman	17,94%	24,40%	6,46%	1,94%
Gaziantep	18,02%	24,40%	6,38%	1,91%

Malatya	18,23%	24,40%	6,17%	1,85%
Kütahya	18,48%	24,40%	5,93%	1,78%
Artvin	18,54%	24,40%	5,86%	1,76%
Çankırı	19,04%	24,40%	5,36%	1,61%
Kilis	19,08%	24,40%	5,33%	1,60%
Kastamonu	19,28%	24,40%	5,12%	1,54%
Kayseri	19,32%	24,40%	5,08%	1,52%
Sinop	19,56%	24,40%	4,84%	1,45%
Nevşehir	19,71%	24,40%	4,69%	1,41%
Ordu	19,73%	24,40%	4,67%	1,40%
Adana	20,01%	24,40%	4,39%	1,32%
Mersin	20,07%	24,40%	4,33%	1,30%
Amasya	20,18%	24,40%	4,22%	1,27%
Trabzon	20,22%	24,40%	4,18%	1,25%
Giresun	20,53%	24,40%	3,87%	1,16%
Bartın	20,63%	24,40%	3,77%	1,13%
Samsun	21,20%	24,40%	3,20%	0,96%
Aydın	21,48%	24,40%	2,92%	0,88%
Rize	21,57%	24,40%	2,83%	0,85%
Burdur	21,74%	24,40%	2,66%	0,80%
Karaman	21,91%	24,40%	2,49%	0,75%
Balıkesir	22,07%	24,40%	2,33%	0,70%
Isparta	22,13%	24,40%	2,27%	0,68%
Yalova	23,05%	24,40%	1,35%	0,41%
Çanakkale	23,47%	24,40%	0,93%	0,28%
Sakarya	23,50%	24,40%	0,90%	0,27%
Manisa	23,75%	24,40%	0,65%	0,20%
Edirne	24,06%	24,40%	0,35%	0,10%
Kırklareli	25,10%	24,40%	-0,70%	-0,21%
Eskişehir	25,71%	24,40%	-1,31%	-0,39%
Bolu	25,77%	24,40%	-1,37%	-0,41%
Bilecik	25,95%	24,40%	-1,55%	-0,46%
Düzce	26,64%	24,40%	-2,24%	-0,67%
Uşak	26,84%	24,40%	-2,44%	-0,73%
İzmir	28,05%	24,40%	-3,65%	-1,10%
Bursa	28,28%	24,40%	-3,87%	-1,16%
Kocaeli	28,83%	24,40%	-4,43%	-1,33%
Denizli	28,87%	24,40%	-4,47%	-1,34%
Ankara	29,26%	24,40%	-4,86%	-1,46%
Muğla	29,39%	24,40%	-4,99%	-1,50%
Tekirdağ	30,74%	24,40%	-6,33%	-1,90%
Antalya	31,05%	24,40%	-6,65%	-1,99%
İstanbul	34,38%	24,40%	-9,98%	-2,99%

Veriler https://biruni.tuik.gov.tr/medas/?kn=95&locale=tr sitesinden Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi ve http://eski.sgk.gov.tr/wps/portal/sgk/tr/kurumsal/istatistik/aylik_istatistik_bilgileri'nden alınmıştır.

İhtiyaç ekseninin ikinci faktörü, her bir ilin net göç oranını ortaya koymaktadır. Bir il için dışarıya göç vermek, direkt olarak o ildeki istihdam olanaklarındaki kısıtlılığı ortaya koyduğundan pozitif değerlere sahip illerde bu sebeple yapılan göçün daha fazla olduğu yorumu yapılabilir. Buna göre, %1,02 ile Ağrı bu oranın en yüksek olduğu ildir. Dolayısıyla en çok göç veren illerin başında gelmektedir. Bu oranın en düşük olduğu, en çok göç alan Tekirdağ (%-0,56)'ı ise Yalova (%-0,54) ve Kocaeli (-%0,33) takip etmektedir.

Tablo 2. İhtiyaç Ekseni 2. Alt Bileşeni

İl	*Net Göç-Kişi Sayısı*	*Toplam Göçün İl Nüfusuna Oranı %*	*Net Göç Kişi Sayısı- (%25 Ağırlıklı)*	***Net Göç Kişi Sayısı – Ters Çevrilmiş (*-1) (%25 Ağırlıklı)***
Ağrı	-20805	-4,07%	-1,02%	1,02%
Ardahan	-2766	-2,99%	-0,75%	0,75%
Gümüşhane	-4084	-2,83%	-0,71%	0,71%
Muş	-11094	-2,78%	-0,69%	0,69%
Kars	-7219	-2,63%	-0,66%	0,66%
Van	-28519	-2,53%	-0,63%	0,63%
Erzurum	-12530	-1,67%	-0,42%	0,42%
Siirt	-5251	-1,58%	-0,40%	0,40%
Hakkari	-4145	-1,51%	-0,38%	0,38%
Bayburt	-1201	-1,43%	-0,36%	0,36%
Bitlis	-4774	-1,35%	-0,34%	0,34%
Tokat	-7033	-1,18%	-0,29%	0,29%
Bingöl	-3026	-1,07%	-0,27%	0,27%
Şanlıurfa	-22616	-1,04%	-0,26%	0,26%
Iğdır	-1846	-0,91%	-0,23%	0,23%
Mardin	-7635	-0,88%	-0,22%	0,22%
Diyarbakır	-13788	-0,76%	-0,19%	0,19%
Adıyaman	-4579	-0,72%	-0,18%	0,18%
Rize	-2222	-0,65%	-0,16%	0,16%
Şırnak	-3373	-0,60%	-0,15%	0,15%
Yozgat	-2462	-0,59%	-0,15%	0,15%
Batman	-3542	-0,56%	-0,14%	0,14%
Sivas	-3085	-0,49%	-0,12%	0,12%
Hatay	-8067	-0,48%	-0,12%	0,12%
Kahramanmaraş	-5182	-0,44%	-0,11%	0,11%
Çorum	-1725	-0,33%	-0,08%	0,08%
Adana	-7138	-0,31%	-0,08%	0,08%
Trabzon	-2171	-0,27%	-0,07%	0,07%
Gaziantep	-5507	-0,26%	-0,06%	0,06%
Afyonkarahisar	-1758	-0,24%	-0,06%	0,06%
Zonguldak	-1361	-0,23%	-0,06%	0,06%
Osmaniye	-1262	-0,23%	-0,06%	0,06%
Çankırı	-412	-0,21%	-0,05%	0,05%
İstanbul	-32788	-0,21%	-0,05%	0,05%
Kütahya	-1195	-0,21%	-0,05%	0,05%

Elazığ	-1211	-0,20%	-0,05%	0,05%
Malatya	-1420	-0,17%	-0,04%	0,04%
Kayseri	-528	-0,04%	-0,01%	0,01%
Kırıkkale	-58	-0,02%	-0,01%	0,01%
Konya	-187	-0,01%	0,00%	0,00%
Aksaray	117	0,03%	0,01%	-0,01%
Niğde	140	0,04%	0,01%	-0,01%
Artvin	104	0,06%	0,02%	-0,02%
Isparta	295	0,07%	0,02%	-0,02%
Karaman	418	0,16%	0,04%	-0,04%
Erzincan	404	0,17%	0,04%	-0,04%
Giresun	817	0,18%	0,05%	-0,05%
Mersin	3983	0,21%	0,05%	-0,05%
Ordu	1694	0,22%	0,06%	-0,06%
Nevşehir	774	0,25%	0,06%	-0,06%
Uşak	942	0,25%	0,06%	-0,06%
Kilis	379	0,26%	0,06%	-0,06%
Denizli	3050	0,29%	0,07%	-0,07%
Karabük	814	0,32%	0,08%	-0,08%
Samsun	4924	0,36%	0,09%	-0,09%
Manisa	5939	0,40%	0,10%	-0,10%
Amasya	1370	0,41%	0,10%	-0,10%
Düzce	1829	0,45%	0,11%	-0,11%
Ankara	27192	0,47%	0,12%	-0,12%
Bolu	1526	0,48%	0,12%	-0,12%
Antalya	13018	0,48%	0,12%	-0,12%
Kırşehir	1297	0,53%	0,13%	-0,13%
Burdur	1497	0,55%	0,14%	-0,14%
İzmir	25114	0,56%	0,14%	-0,14%
Tunceli	503	0,60%	0,15%	-0,15%
Bursa	20416	0,64%	0,16%	-0,16%
Bartın	1356	0,67%	0,17%	-0,17%
Balıkesir	8677	0,69%	0,17%	-0,17%
Aydın	9206	0,80%	0,20%	-0,20%
Eskişehir	7512	0,83%	0,21%	-0,21%
Edirne	3502	0,84%	0,21%	-0,21%
Sakarya	10255	0,95%	0,24%	-0,24%
Kastamonu	3639	0,96%	0,24%	-0,24%
Çanakkale	5514	0,99%	0,25%	-0,25%
Bilecik	2625	1,15%	0,29%	-0,29%
Kırklareli	4387	1,19%	0,30%	-0,30%
Muğla	12477	1,19%	0,30%	-0,30%
Sinop	2864	1,30%	0,32%	-0,32%
Kocaeli	27151	1,31%	0,33%	-0,33%
Yalova	6459	2,18%	0,54%	-0,54%
Tekirdağ	25385	2,22%	0,56%	-0,56%

Veriler https://biruni.tuik.gov.tr/medas/?kn=95&locale=tr sitesinden Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi'nden alınmıştır.

İhtiyaç ekseninin bir diğer faktöründe standart olarak alınan değer, Türkiye genelindeki üniversiteli kız öğrencilerin tüm üniversiteli öğrencilere oranıdır ve bu değer %50,84 olarak bulunmuştur. Bu orandan her bir ilin kendi oranı çıkartılarak bulunan ihtiyaç yüzdelerine göre, pozitif değer alan iller Türkiye ortalamasının altında kalan illeri göstermektedir. Dolayısıyla bu illerde, bu alandaki ihtiyacın daha fazla olduğu tespit edilebilir. Buna göre en yüksek ihtiyaç Karabük (%2,90) ve Batman (%2,87)'da görülmektedir. Türkiye ortalamasının üstünde kalan ve ihtiyaç puanı en düşük olan ilk sıradaki iller de İstanbul (%-2,02) ve Kilis (%-1,69)'dir.

Tablo 3. İhtiyaç Ekseni 3. Alt Bileşeni

İl	Üniversitedeki (O İlin Sınırları İçerisinde) Kız Öğrencilerin İldeki Tüm Üniversiteli Öğrencilere Oranı	Türkiye Genelindeki Üniversitelerde Kız Öğrencilerin Tüm Üniversiteli Öğrencilere Oranı Arasındaki Fark- %	Türkiye'deki Üniversiteli Kız Öğrencilerin Oranı ile İl Bazında Üniversiteli Kız Öğrenciler Oranı Arasındaki Fark	**Türkiye'deki Üniversiteli Kız Öğrencilerin Oranı ile İl Bazında Üniversiteli Kız Öğrenciler Oranı Arasındaki Fark - (%30 Ağırlıklı)**
Karabük	41,16%	50,84%	9,68%	2,90%
Batman	41,26%	50,84%	9,58%	2,87%
Hatay	42,66%	50,84%	8,18%	2,45%
Tekirdağ	42,81%	50,84%	8,02%	2,41%
Şırnak	43,21%	50,84%	7,62%	2,29%
Kocaeli	43,55%	50,84%	7,29%	2,19%
Elazığ	43,72%	50,84%	7,11%	2,13%
Adana	44,32%	50,84%	6,52%	1,96%
Sakarya	44,44%	50,84%	6,39%	1,92%
Düzce	44,54%	50,84%	6,30%	1,89%
Antalya	44,54%	50,84%	6,30%	1,89%
Manisa	45,00%	50,84%	5,83%	1,75%
Kütahya	45,02%	50,84%	5,81%	1,74%
Diyarbakır	45,22%	50,84%	5,62%	1,69%
Muğla	45,59%	50,84%	5,25%	1,57%
Bilecik	45,77%	50,84%	5,07%	1,52%
Balıkesir	46,37%	50,84%	4,47%	1,34%
Osmaniye	46,51%	50,84%	4,32%	1,30%
Kayseri	46,52%	50,84%	4,32%	1,30%
Hakkari	46,53%	50,84%	4,31%	1,29%
Van	46,68%	50,84%	4,15%	1,25%
Kırıkkale	46,73%	50,84%	4,11%	1,23%
Isparta	46,73%	50,84%	4,10%	1,23%
Çankırı	46,93%	50,84%	3,90%	1,17%
Yalova	46,95%	50,84%	3,88%	1,16%
Adıyaman	47,02%	50,84%	3,81%	1,14%
Çorum	47,13%	50,84%	3,71%	1,11%
Kahramanmaraş	47,29%	50,84%	3,54%	1,06%

Bursa	47,40%	50,84%	3,44%	1,03%
Şanlıurfa	47,40%	50,84%	3,43%	1,03%
Yozgat	47,46%	50,84%	3,38%	1,01%
Siirt	47,46%	50,84%	3,38%	1,01%
Mersin	47,73%	50,84%	3,11%	0,93%
Bartın	48,13%	50,84%	2,71%	0,81%
Bingöl	48,26%	50,84%	2,57%	0,77%
Denizli	48,36%	50,84%	2,48%	0,74%
Iğdır	48,40%	50,84%	2,44%	0,73%
Niğde	48,40%	50,84%	2,44%	0,73%
İzmir	48,57%	50,84%	2,26%	0,68%
Kırklareli	48,60%	50,84%	2,24%	0,67%
Bitlis	48,61%	50,84%	2,23%	0,67%
Eskişehir	48,78%	50,84%	2,06%	0,62%
Trabzon	48,79%	50,84%	2,05%	0,61%
Muş	48,88%	50,84%	1,95%	0,59%
Konya	48,96%	50,84%	1,88%	0,56%
Kırşehir	49,06%	50,84%	1,77%	0,53%
Edirne	49,07%	50,84%	1,76%	0,53%
Zonguldak	49,08%	50,84%	1,76%	0,53%
Sinop	49,32%	50,84%	1,51%	0,45%
Giresun	49,41%	50,84%	1,43%	0,43%
Ardahan	49,54%	50,84%	1,29%	0,39%
Aksaray	49,62%	50,84%	1,21%	0,36%
Malatya	49,73%	50,84%	1,10%	0,33%
Sivas	49,77%	50,84%	1,07%	0,32%
Aydın	49,86%	50,84%	0,97%	0,29%
Erzincan	49,89%	50,84%	0,95%	0,28%
Kastamonu	49,96%	50,84%	0,87%	0,26%
Ordu	49,96%	50,84%	0,87%	0,26%
Samsun	50,08%	50,84%	0,76%	0,23%
Gaziantep	50,13%	50,84%	0,71%	0,21%
Uşak	50,16%	50,84%	0,68%	0,20%
Tokat	50,19%	50,84%	0,64%	0,19%
Gümüşhane	50,37%	50,84%	0,47%	0,14%
Çanakkale	50,46%	50,84%	0,38%	0,11%
Burdur	50,51%	50,84%	0,33%	0,10%
Afyonkarahisar	50,54%	50,84%	0,29%	0,09%
Mardin	50,54%	50,84%	0,29%	0,09%
Ağrı	51,17%	50,84%	-0,34%	-0,10%
Rize	51,70%	50,84%	-0,86%	-0,26%
Bayburt	51,91%	50,84%	-1,07%	-0,32%
Kars	52,09%	50,84%	-1,25%	-0,38%
Amasya	52,16%	50,84%	-1,32%	-0,40%
Ankara	52,28%	50,84%	-1,45%	-0,43%

Tunceli	52,58%	50,84%	-1,74%	-0,52%
Bolu	53,38%	50,84%	-2,55%	-0,76%
Karaman	54,10%	50,84%	-3,26%	-0,98%
Erzurum	54,64%	50,84%	-3,80%	-1,14%
Artvin	54,92%	50,84%	-4,08%	-1,22%
Nevşehir	56,22%	50,84%	-5,38%	-1,61%
Kilis	56,48%	50,84%	-5,65%	-1,69%
İstanbul	57,57%	50,84%	-6,73%	-2,02%

Yükseköğretim Bilgi Yönetim Sistemi (yok.gov.tr) 2022-2023 öğretim yılı verilerini içermektedir.

İhtiyaç ekseninin son faktöründe ise Türkiye genelinde ehliyeti olan kadınların, toplam ehliyet sayısına oranı standart değer olarak belirlenmiştir ve %15'tir. Buna göre, her bir ilin Türkiye ortalamasının ne kadar altında kaldığı aynı zamanda buradaki ihtiyaç oranını da vermektedir. İhtiyaç puanı en yüksek ilk üç il Mardin (%1,18), Siirt (%1,13) ve Hakkari (%1,12) olmuştur. Bu ihtiyacın görece en az yaşandığı ilk üç il ise Yalova (%-2,19), İzmir (%-1,63) ve İstanbul (%-1,52)'dur.

Tablo 4. İhtiyaç Ekseni 4. Alt Bileşeni

İl	*Ehliyeti Olan Kadınların Toplam Ehliyet Sayısına Oranı*	*Türkiye Genelinde Ehliyeti Olan Kadınların Toplam Ehliyet Sayısına Oranı*	*Ehliyet Oranındaki Fark*	*Ehliyet Oranındaki Fark – (%15 Ağırlıklı)*
Mardin	7%	15%	8%	1,18% [1]
Siirt	7%	15%	8%	1,13%
Hakkâri	8%	15%	7%	1,12%
Ağrı	8%	15%	7%	1,07%
Gümüşhane	8%	15%	7%	0,99%
Bitlis	9%	15%	6%	0,94%
Şırnak	9%	15%	6%	0,93%
Kars	9%	15%	6%	0,91%
Şanlıurfa	9%	15%	6%	0,89%
Muş	9%	15%	6%	0,83%
Yozgat	10%	15%	5%	0,77%
Batman	10%	15%	5%	0,77%
Bingöl	11%	15%	4%	0,66%
Bayburt	11%	15%	4%	0,66%
Tunceli	11%	15%	4%	0,56%
Adıyaman	11%	15%	4%	0,55%
Niğde	12%	15%	3%	0,52%
Kırşehir	12%	15%	3%	0,51%
Kastamonu	12%	15%	3%	0,51%
Van	12%	15%	3%	0,50%
Diyarbakır	12%	15%	3%	0,48%
Çankırı	12%	15%	3%	0,41%
Afyonkarahisar	12%	15%	3%	0,38%

[1] Mardin ve Siirt'te tüm oranlar aynı olmasına rağmen, bu illerin ağırlıklı değerlerinde ortaya çıkan farklılıklar ondalık değerler arasındaki farktan kaynaklanmaktadır.

Tokat	13%	15%	2%	0,36%
Bilecik	13%	15%	2%	0,28%
Artvin	13%	15%	2%	0,27%
Kilis	13%	15%	2%	0,25%
Kahramanmaraş	13%	15%	2%	0,24%
Amasya	14%	15%	1%	0,21%
Osmaniye	14%	15%	1%	0,19%
Erzurum	14%	15%	1%	0,18%
Nevşehir	14%	15%	1%	0,16%
Giresun	14%	15%	1%	0,14%
Manisa	14%	15%	1%	0,10%
Iğdır	14%	15%	1%	0,10%
Çorum	15%	15%	0%	0,06%
Ardahan	15%	15%	0%	0,04%
Sivas	15%	15%	0%	0,04%
Kütahya	15%	15%	0%	0,03%
Sinop	15%	15%	0%	0,01%
Kırıkkale	15%	15%	0%	-0,03%
Burdur	15%	15%	0%	-0,06%
Gaziantep	15%	15%	0%	-0,06%
Malatya	16%	15%	-1%	-0,08%
Bolu	16%	15%	-1%	-0,09%
Erzincan	16%	15%	-1%	-0,10%
Konya	16%	15%	-1%	-0,12%
Kırklareli	16%	15%	-1%	-0,14%
Elazığ	16%	15%	-1%	-0,16%
Rize	16%	15%	-1%	-0,17%
Ordu	16%	15%	-1%	-0,18%
Zonguldak	16%	15%	-1%	-0,19%
Trabzon	17%	15%	-2%	-0,29%
Hatay	17%	15%	-2%	-0,30%
Samsun	17%	15%	-2%	-0,31%
Edirne	17%	15%	-2%	-0,36%
Aydın	18%	15%	-3%	-0,38%
Uşak	18%	15%	-3%	-0,41%
Aksaray	18%	15%	-3%	-0,42%
Çanakkale	18%	15%	-3%	-0,47%
Tekirdağ	18%	15%	-3%	-0,49%
Sakarya	18%	15%	-3%	-0,50%
Balıkesir	19%	15%	-4%	-0,59%
Adana	19%	15%	-4%	-0,62%
Denizli	20%	15%	-5%	-0,72%
Isparta	20%	15%	-5%	-0,73%
Mersin	20%	15%	-5%	-0,77%
Kayseri	20%	15%	-5%	-0,78%
Bartın	21%	15%	-6%	-0,85%
Muğla	21%	15%	-6%	-0,87%
Eskişehir	21%	15%	-6%	-0,87%
Kocaeli	21%	15%	-6%	-0,91%
Bursa	21%	15%	-6%	-0,97%
Karaman	21%	15%	-6%	-0,97%

Karabük	22%	15%	-7%	-1,02%
Düzce	23%	15%	-8%	-1,17%
Antalya	24%	15%	-9%	-1,36%
Ankara	25%	15%	-10%	-1,48%
İstanbul	25%	15%	-10%	-1,52%
İzmir	26%	15%	-11%	-1,63%
Yalova	30%	15%	-15%	-2,19%

4.2. Programların Dijital Platform Üzerinden Kadınlara Ulaşabilirliğine Dönük Bulgular (Y Ekseni Bulguları)

Ulaşılabilirlik eksenine bağlı varsayım, ne kadar çok insana ulaşılabilirse ihtiyaç gidermeye yönelik programların etkisinin de o kadar artacağı yönündedir. Benzer şekilde, ulaşılabilen kadın sayısı arttıkça ihtiyaçların giderilmesi ihtimali de o kadar artacaktır. Tüm bunlardan hareketle, bu ekseninin ilk faktörü TEPAV'ın İnsani Gelişmişlik Endeksi'dir. Bir ilin gelişmişlik düzeyi arttıkça hem o ildeki kadınların kendilerine yönelik programlara ulaşabilmelerinin hem de buradaki kadınlara erişebilmenin daha mümkün olacağı varsayımından hareketle bu faktör bu eksene dahil edilmiştir. Dolayısıyla, buradaki oranların yüksekliği o illerdeki kadınların daha ulaşılabilir olduklarını ortaya koymaktadır. Buna göre, Ankara (0,857) ve İstanbul (0,856) endeks değerini alarak ilk iki sırada yer alırken Ağrı, Muş, Gümüşhane, Van, Şanlıurfa, Hakkâri ve Şırnak da ulaşılabilirlik anlamında en aşağıda yer alan iller olmuştur.

Tablo 5. Ulaşılabilirlik Ekseni 1. Alt Bileşeni

İl	*Tepav' ın Gelişmişlik Endeks Puanı*	***Tepav' ın Gelişmişlik Endeksi Ağırlıklı Puanı %10***
Ankara	0,857	8,570%
İstanbul	0,856	8,560%
Kocaeli	0,851	8,510%
Antalya	0,831	8,310%
İzmir	0,831	8,310%
Muğla	0,828	8,280%
Tunceli	0,827	8,270%
Bursa	0,824	8,240%
Eskişehir	0,824	8,240%
Tekirdağ	0,824	8,240%
Yalova	0,822	8,220%
Rize	0,815	8,150%
Trabzon	0,812	8,120%
Karaman	0,811	8,110%
Kayseri	0,811	8,110%
Artvin	0,807	8,070%
Bilecik	0,807	8,070%
Denizli	0,806	8,060%
Bolu	0,803	8,030%

Sakarya	0,802	8,020%
Mersin	0,801	8,010%
Kırklareli	0,799	7,990%
Balıkesir	0,798	7,980%
Malatya	0,794	7,940%
Kırıkkale	0,793	7,930%
Amasya	0,792	7,920%
Düzce	0,792	7,920%
Adana	0,791	7,910%
Isparta	0,791	7,910%
Erzincan	0,79	7,900%
Çanakkale	0,789	7,890%
Konya	0,789	7,890%
Manisa	0,789	7,890%
Samsun	0,789	7,890%
Burdur	0,788	7,880%
Osmaniye	0,788	7,880%
Uşak	0,788	7,880%
Zonguldak	0,788	7,880%
Aydın	0,787	7,870%
Elazığ	0,786	7,860%
Kırşehir	0,786	7,860%
Çorum	0,782	7,820%
Nevşehir	0,782	7,820%
Sivas	0,782	7,820%
Karabük	0,781	7,810%
Hatay	0,78	7,800%
Kahramanmaraş	0,78	7,800%
Kütahya	0,78	7,800%
Gaziantep	0,776	7,760%
Ordu	0,776	7,760%
Giresun	0,774	7,740%
Aksaray	0,773	7,730%
Kastamonu	0,772	7,720%
Sinop	0,772	7,720%
Adıyaman	0,77	7,700%
Bartın	0,77	7,700%
Edirne	0,769	7,690%
Niğde	0,767	7,670%
Afyonkarahisar	0,766	7,660%
Çankırı	0,762	7,620%
Erzurum	0,76	7,600%
Ardahan	0,759	7,590%
Yozgat	0,757	7,570%
Batman	0,756	7,560%
Iğdır	0,756	7,560%
Bingöl	0,755	7,550%

Bayburt	0,754	7,540%
Tokat	0,754	7,540%
Kilis	0,752	7,520%
Mardin	0,748	7,480%
Diyarbakır	0,744	7,440%
Kars	0,74	7,400%
Siirt	0,733	7,330%
Bitlis	0,729	7,290%
Şırnak	0,725	7,250%
Hakkari	0,723	7,230%
Şanlıurfa	0,714	7,140%
Van	0,713	7,130%
Gümüşhane	0,712	7,120%
Muş	0,711	7,110%
Ağrı	0,695	6,950%

Ulaşılabilirlik ekseninin bir diğer faktörü de ildeki toplam nüfusa göre üniversiteli öğrenci oranıdır. Bu veriye göre, Eskişehir (%27,86) diğer illere kıyasla toplam nüfusa göre üniversiteli öğrenci oranı en yüksek il olmuştur. Öte taraftan bu oranın en düşük olduğu il, Hakkâri (%0,05)'dir.

Tablo 6. Ulaşılabilirlik Ekseni 2. Alt Bileşeni

İl	*Toplam Üniversiteli Öğrenci Nüfusuna Göre İllerdeki Üniversiteli Öğrenci Dağılımı*	***Toplam Üniversiteli Öğrenci Nüfusuna Göre İllerdeki Üniversiteli Öğrenci Dağılımı (%25 Ağırlıklı)***
Eskişehir	27,86%	6,97%
İstanbul	20,91%	5,23%
Erzurum	7,24%	1,81%
Ankara	5,11%	1,28%
İzmir	2,75%	0,69%
Konya	1,86%	0,47%
Antalya	1,28%	0,32%
Sakarya	1,16%	0,29%
Bursa	1,15%	0,29%
Kocaeli	1,11%	0,28%
Kayseri	1,00%	0,25%
Isparta	0,95%	0,24%
Gaziantep	0,85%	0,21%
Samsun	0,84%	0,21%
Mersin	0,82%	0,20%
Adana	0,75%	0,19%
Kütahya	0,73%	0,18%
Balıkesir	0,70%	0,18%
Sivas	0,69%	0,17%
Aydın	0,69%	0,17%
Trabzon	0,68%	0,17%

Çanakkale	0,68%	0,17%
Manisa	0,67%	0,17%
Denizli	0,65%	0,16%
Karabük	0,65%	0,16%
Muğla	0,61%	0,15%
Malatya	0,59%	0,15%
Edirne	0,58%	0,15%
Hatay	0,57%	0,14%
Elazığ	0,56%	0,14%
Afyonkarahisar	0,56%	0,14%
Diyarbakır	0,53%	0,13%
Kahramanmaraş	0,53%	0,13%
Kırıkkale	0,49%	0,12%
Burdur	0,48%	0,12%
Zonguldak	0,47%	0,12%
Tokat	0,46%	0,11%
Bolu	0,46%	0,11%
Nevşehir	0,43%	0,11%
Düzce	0,43%	0,11%
Tekirdağ	0,42%	0,11%
Van	0,41%	0,10%
Kastamonu	0,39%	0,10%
Uşak	0,38%	0,10%
Giresun	0,38%	0,09%
Şanlıurfa	0,37%	0,09%
Niğde	0,36%	0,09%
Yozgat	0,35%	0,09%
Erzincan	0,33%	0,08%
Kırklareli	0,33%	0,08%
Gümüşhane	0,29%	0,07%
Kırşehir	0,29%	0,07%
Aksaray	0,29%	0,07%
Kars	0,28%	0,07%
Çankırı	0,28%	0,07%
Karaman	0,28%	0,07%
Bilecik	0,27%	0,07%
Amasya	0,26%	0,07%
Siirt	0,26%	0,07%
Bartın	0,26%	0,07%
Çorum	0,26%	0,06%
Ordu	0,25%	0,06%
Rize	0,25%	0,06%
Yalova	0,24%	0,06%
Bingöl	0,24%	0,06%
Adıyaman	0,24%	0,06%
Mardin	0,24%	0,06%
Batman	0,23%	0,06%

Ağrı	0,21%	0,05%
Osmaniye	0,21%	0,05%
Bayburt	0,20%	0,05%
Sinop	0,19%	0,05%
Iğdır	0,19%	0,05%
Muş	0,18%	0,05%
Artvin	0,17%	0,04%
Bitlis	0,16%	0,04%
Kilis	0,16%	0,04%
Tunceli	0,11%	0,03%
Ardahan	0,09%	0,02%
Şırnak	0,08%	0,02%
Hakkari	0,05%	0,01%

Veriler https://istatistik.yok.gov.tr/ adresinden alınmıştır.

Ulaşılabilirlik eksenindeki bir diğer belirleyici faktör, her bir ildeki kadın nüfusunun toplam kadın nüfusuna oranıdır. Bu değer tüm kadınlar içinde, her bir ildeki ulaşılabilir kadın oranını göstermesi bakımından bu eksende değerlendirilmiştir. Bu değerin en yüksek olduğu il İstanbul (%19,03) iken en düşük olduğu il ise Bayburt ve Tunceli (%10,0)'dir.

Tablo 7. Ulaşılabilirlik Ekseni 3. Alt Bileşeni

	KADIN NÜFUSU	*Kadın Nüfusunun Toplama Oranı*	***Kadın Nüfusunun Toplama Oranı (%25 Ağırlıklı)***
İstanbul	6364547	19,03%	4,756%
Ankara	2371769	7,09%	1,772%
İzmir	1860233	5,56%	1,390%
Bursa	1276246	3,82%	0,954%
Antalya	1070548	3,20%	0,800%
Konya	900498	2,69%	0,673%
Adana	874005	2,61%	0,653%
Kocaeli	801334	2,40%	0,599%
Mersin	751171	2,25%	0,561%
Gaziantep	741810	2,22%	0,554%
Şanlıurfa	668874	2,00%	0,500%
Hatay	622015	1,86%	0,465%
Diyarbakır	615467	1,84%	0,460%
Manisa	589850	1,76%	0,441%
Samsun	564718	1,69%	0,422%
Kayseri	561097	1,68%	0,419%
Balıkesir	532681	1,59%	0,398%
Aydın	476715	1,43%	0,356%
Tekirdağ	443864	1,33%	0,332%
Denizli	432986	1,29%	0,324%
Sakarya	430680	1,29%	0,322%
Kahramanmaraş	429340	1,28%	0,321%
Muğla	427564	1,28%	0,320%
Eskişehir	379097	1,13%	0,283%
Van	377614	1,13%	0,282%
Trabzon	336467	1,01%	0,251%
Malatya	321009	0,96%	0,240%

Ordu	315442	0,94%	0,236%
Afyonkarahisar	298306	0,89%	0,223%
Mardin	295875	0,88%	0,221%
Erzurum	288016	0,86%	0,215%
Sivas	256719	0,77%	0,192%
Zonguldak	250076	0,75%	0,187%
Tokat	247003	0,74%	0,185%
Kütahya	246983	0,74%	0,185%
Elazığ	238181	0,71%	0,178%
Çanakkale	237804	0,71%	0,178%
Adıyaman	228331	0,68%	0,171%
Çorum	217555	0,65%	0,163%
Batman	214228	0,64%	0,160%
Osmaniye	209181	0,63%	0,156%
Giresun	191629	0,57%	0,143%
Isparta	187066	0,56%	0,140%
Edirne	177016	0,53%	0,132%
Şırnak	172595	0,52%	0,129%
Yozgat	169713	0,51%	0,127%
Aksaray	166223	0,50%	0,124%
Ağrı	163807	0,49%	0,122%
Kastamonu	162973	0,49%	0,122%
Düzce	162749	0,49%	0,122%
Uşak	156328	0,47%	0,117%
Kırklareli	155201	0,46%	0,116%
Niğde	143003	0,43%	0,107%
Rize	142355	0,43%	0,106%
Amasya	140534	0,42%	0,105%
Bolu	135737	0,41%	0,101%
Muş	132361	0,40%	0,099%
Nevşehir	127431	0,38%	0,095%
Yalova	120381	0,36%	0,090%
Bitlis	117895	0,35%	0,088%
Burdur	115863	0,35%	0,087%
Kırıkkale	114745	0,34%	0,086%
Siirt	110804	0,33%	0,083%
Karabük	107097	0,32%	0,080%
Bingöl	104751	0,31%	0,078%
Karaman	104064	0,31%	0,078%
Kırşehir	101009	0,30%	0,075%
Kars	100437	0,30%	0,075%
Erzincan	96502	0,29%	0,072%
Hakkari	94579	0,28%	0,071%
Sinop	94064	0,28%	0,070%
Bilecik	90718	0,27%	0,068%
Bartın	87071	0,26%	0,065%
Çankırı	80941	0,24%	0,060%
Artvin	71467	0,21%	0,053%
Iğdır	70988	0,21%	0,053%
Gümüşhane	60198	0,18%	0,045%
Kilis	53572	0,16%	0,040%

Ardahan	35761	0,11%	0,027%
Tunceli	33894	0,10%	0,025%
Bayburt	33631	0,10%	0,025%

Ulaşılabilirlik ekseninin son birleşeni de internet penetrasyonudur. İnternet penetrasyonu arttıkça kadınların daha ulaşılabilir oldukları varsayımından hareketle İstanbul (%25,4), Ankara (%7,6) ve İzmir (%5,6) bu değer özelinde kadınların ulaşılabilirliğinin en yüksek olduğu ilk üç il olmuştur. Diğer taraftan Tunceli, Bayburt, Ardahan, Gümüşhane internet penetrasyonu anlamında kadınların ulaşılabilirliğinin en düşük olduğu illerdir.

Tablo 8. Ulaşılabilirlik Ekseni 4. Alt Bileşeni

İl	*İnternet Kullanıcıları Oranı (%)*	***İnternet Penetrasyonu (%40 Ağırlıklı)***
İstanbul	25,43%	10,2%
Ankara	7,58%	3,0%
İzmir	5,61%	2,2%
Bursa	3,72%	1,5%
Antalya	3,12%	1,2%
Adana	2,65%	1,1%
Konya	2,48%	1,0%
Kocaeli	2,33%	0,9%
Gaziantep	2,18%	0,9%
Mersin	1,89%	0,8%
Hatay	1,71%	0,7%
Şanlıurfa	1,71%	0,7%
Samsun	1,53%	0,6%
Kayseri	1,51%	0,6%
Manisa	1,48%	0,6%
Balıkesir	1,44%	0,6%
Diyarbakır	1,37%	0,5%
Aydın	1,25%	0,5%
Denizli	1,21%	0,5%
Muğla	1,20%	0,5%
Tekirdağ	1,20%	0,5%
Sakarya	1,16%	0,5%
Eskişehir	1,11%	0,4%
Kahramanmaraş	1,11%	0,4%
Trabzon	0,92%	0,4%
Van	0,89%	0,4%
Malatya	0,84%	0,3%
Afyonkarahisar	0,80%	0,3%
Ordu	0,78%	0,3%
Erzurum	0,74%	0,3%
Mardin	0,73%	0,3%
Zonguldak	0,71%	0,3%
Adıyaman	0,67%	0,3%
Çanakkale	0,67%	0,3%

Sivas	0,67%	0,3%
Kütahya	0,64%	0,3%
Elazığ	0,60%	0,2%
Tokat	0,59%	0,2%
Çorum	0,57%	0,2%
Osmaniye	0,54%	0,2%
Aksaray	0,53%	0,2%
Batman	0,52%	0,2%
Isparta	0,49%	0,2%
Ağrı	0,49%	0,2%
Edirne	0,49%	0,2%
Giresun	0,45%	0,2%
Yozgat	0,44%	0,2%
Amasya	0,43%	0,2%
Uşak	0,42%	0,2%
Düzce	0,41%	0,2%
Şırnak	0,40%	0,2%
Kastamonu	0,40%	0,2%
Kırklareli	0,39%	0,2%
Rize	0,38%	0,2%
Niğde	0,36%	0,1%
Bolu	0,35%	0,1%
Nevşehir	0,32%	0,1%
Yalova	0,31%	0,1%
Kırıkkale	0,31%	0,1%
Muş	0,30%	0,1%
Karabük	0,28%	0,1%
Burdur	0,28%	0,1%
Siirt	0,28%	0,1%
Karaman	0,28%	0,1%
Bitlis	0,27%	0,1%
Kırşehir	0,26%	0,1%
Bingöl	0,25%	0,1%
Kars	0,25%	0,1%
Bilecik	0,25%	0,1%
Hakkâri	0,25%	0,1%
Erzincan	0,24%	0,1%
Sinop	0,22%	0,1%
Bartın	0,22%	0,1%
Artvin	0,20%	0,1%
Çankırı	0,19%	0,1%
Kilis	0,18%	0,1%
Iğdır	0,17%	0,1%
Gümüşhane	0,12%	0,04%
Ardahan	0,11%	0,04%
Bayburt	0,08%	0,03%
Tunceli	0,08%	0,03%

4.3. X ve Y Eksenlerinin Toplam Değerlerine Göre Yorumlanması

Her iki eksenin içerdiği tüm faktörlerin değerleri, iller özelinde toplandığında model tamamlanmaktadır. Buna göre, x ekseninin toplamı kadın istihdamını artırmaya yönelik programlara duyulan ihtiyacı gösterdiğine göre; bu ihtiyacın en yoğun yaşandığı ilk beş il Şırnak (%6,62) Siirt (%6,12), Ağrı (%5,74), Batman (%5,72) ve Şanlıurfa (%5,62)'dır. Görece bu ihtiyacın daha az hissedildiği iller ise sırayla İstanbul (-6,48), Ankara (%-3,49), İzmir (%-2,19), Antalya (%-1,58) ve Denizli (%-1,39)'dir.

Tablo 9. İhtiyaç Ekseni Toplam Değeri

İl	*X Ekseni Toplam Değeri*
Şırnak	6,62%
Siirt	6,12%
Ağrı	5,74%
Batman	5,72%
Şanlıurfa	5,62%
Muş	5,52%
Hakkari	5,28%
Diyarbakır	5,23%
Van	5,22%
Gümüşhane	4,97%
Bitlis	4,92%
Yozgat	4,85%
Bingöl	4,78%
Elazığ	4,61%
Hatay	4,47%
Adıyaman	4,40%
Mardin	4,39%
Kars	4,10%
Kahramanmaraş	4,00%
Osmaniye	3,98%
Iğdır	3,87%
Karabük	3,76%
Bayburt	3,74%
Kütahya	3,60%
Niğde	3,54%
Ardahan	3,45%
Çorum	3,39%
Kırıkkale	3,34%
Kırşehir	3,29%
Çankırı	3,24%
Tokat	3,22%
Sivas	2,95%
Adana	2,74%
Konya	2,56%
Afyonkarahisar	2,48%

Zonguldak	2,40%
Malatya	2,14%
Gaziantep	2,12%
Erzurum	2,12%
Erzincan	2,11%
Aksaray	2,10%
Kastamonu	2,07%
Kayseri	2,05%
Tunceli	2,00%
Manisa	1,95%
Giresun	1,68%
Trabzon	1,64%
Sinop	1,59%
Sakarya	1,45%
Ordu	1,42%
Mersin	1,41%
Balıkesir	1,28%
Isparta	1,16%
Bilecik	1,05%
Amasya	0,98%
Bartın	0,92%
Artvin	0,79%
Samsun	0,79%
Burdur	0,70%
Aydın	0,59%
Rize	0,58%
Kilis	0,10%
Edirne	0,06%
Kırklareli	0,02%
Düzce	-0,06%
Nevşehir	-0,10%
Çanakkale	-0,33%
Kocaeli	-0,38%
Tekirdağ	-0,54%
Eskişehir	-0,85%
Uşak	-1,00%
Muğla	-1,10%
Yalova	-1,16%
Karaman	-1,24%
Bursa	-1,26%
Bolu	-1,38%
Denizli	-1,39%
Antalya	-1,58%
İzmir	-2,19%
Ankara	-3,49%
İstanbul	-6,48%

Y ekseninin toplamı kadın istihdamını artırmaya yönelik programlara yönelik kadınların ulaşılabilirliğini temsil ettiğine göre; kadınların ulaşılabilirlik oranının en yüksek olduğu ilk üç il İstanbul (%28,75), Eskişehir (%15,89) ve Ankara (%14,62)'dır. Bu sıralama incelendiğinde İstanbul'un ilk sırada yer almasının nedenleri, İstanbul'daki kadın nüfusunun tüm kadın nüfusuna oranının ve internet penetrasyonunun burada yüksek olmasıdır. Eskişehir'deki üniversiteli öğrenci oranındaki yükseklikle burada öne çıkarken, Ankara da İstanbul'a benzer şekilde internet penetrasyonunun ve kadın nüfus oranının yüksekliği ile üçüncü sırada yer almıştır.

Tablo 10. Ulaşılabilirlik Ekseni Toplam Değeri

İl	***Y Ekseni Toplam Değeri***
İstanbul	28,75%
Eskişehir	15,89%
Ankara	14,62%
İzmir	12,59%
Bursa	10,98%
Antalya	10,63%
Kocaeli	10,29%
Konya	10,03%
Erzurum	9,93%
Adana	9,85%
Mersin	9,57%
Gaziantep	9,42%
Kayseri	9,38%
Muğla	9,25%
Tekirdağ	9,18%
Balıkesir	9,16%
Sakarya	9,13%
Samsun	9,12%
Hatay	9,10%
Manisa	9,10%
Denizli	9,04%
Trabzon	8,94%
Aydın	8,90%
Kahramanmaraş	8,65%
Malatya	8,63%
Çanakkale	8,54%
Diyarbakır	8,53%
Rize	8,52%
Isparta	8,49%
Zonguldak	8,49%
Sivas	8,48%
Yalova	8,47%
Kütahya	8,46%
Şanlıurfa	8,43%
Kırklareli	8,39%

Elazığ	8,38%
Karaman	8,36%
Ordu	8,36%
Tunceli	8,36%
Düzce	8,35%
Bolu	8,34%
Afyonkarahisar	8,32%
Bilecik	8,31%
Uşak	8,30%
Amasya	8,30%
Osmaniye	8,29%
Artvin	8,26%
Çorum	8,24%
Kırıkkale	8,24%
Adıyaman	8,23%
Burdur	8,19%
Giresun	8,17%
Edirne	8,17%
Erzincan	8,15%
Karabük	8,15%
Kastamonu	8,14%
Nevşehir	8,13%
Aksaray	8,12%
Kırşehir	8,11%
Mardin	8,06%
Tokat	8,03%
Yozgat	7,99%
Batman	7,98%
Niğde	7,97%
Sinop	7,94%
Bartın	7,94%
Van	7,91%
Çankırı	7,85%
Bingöl	7,79%
Iğdır	7,76%
Kilis	7,70%
Ardahan	7,68%
Bayburt	7,65%
Kars	7,65%
Şırnak	7,60%
Siirt	7,58%
Bitlis	7,52%
Hakkari	7,41%
Muş	7,36%
Ağrı	7,32%
Gümüşhane	7,27%

Her iki eksenin birleşiminden oluşan bir saçılım diyagramı ile iller, ihtiyaç ve erişilebilirlik bakımından aynı anda değerlendirilmişlerdir. Burada, uç değerleri temsil eden İstanbul, Ankara ve Eskişehir çıkarılarak diyagram oluşturulmuştur.

Bu diyagramda, 1. Bölge ile ifade edilen bölgede yer alan iller hem ihtiyacı hem de erişilebilirliği yüksek illerdir. Bu sebeple öncelikli bölgedir ve çalışmalara ilk başlanması önerilen bölgeyi oluşturmaktadır. Ardından 2. Bölgedeki iller her ne kadar erişilebilirlikte düşük olsalar da ihtiyaçları yüksek iller olarak çalışma yürütülebilecek iller bazında ikinci önceliğe sahip bölgede yer almışlardır. 3. Bölgede yer alan illerde ise, ihtiyaç düşük olmasına rağmen erişilebilirlik yüksek olduğu için ihtiyaçların karşılanması noktasında sonuç alma ihtimali yüksektir. Dolayısıyla bu bölgedeki iller, kadın istihdamı çalışmaları yürütülmesi adına üçüncü önceliğe sahip bölgede yer almaktadır. 4. ve son bölgede yer alan iller ise, diğerleri ile kıyaslandığında acil / akut ihtiyaçları düşük olan ve aynı zamanda erişilebilirliğin de düşük olduğu illerdir. Bu sebeple de kadın istihdamı alanında yapılması planlanan herhangi bir çalışma için en son tercih edilmesi önerilen bölgede yer almaktadırlar. Bu gruptaki iller, ihtiyaç düzeyleri en düşük iller olması bakımından rol model alınıp iyi uygulamaları incelemeye değer illerdir. Aşağıda her iki eksenin bileşimiyle oluşturulmuş saçılım diyagramı ve bu diyagramın Türkiye haritası üzerindeki gösterimi yer almaktadır.

Şekil 1. Saçılım Diyagramı

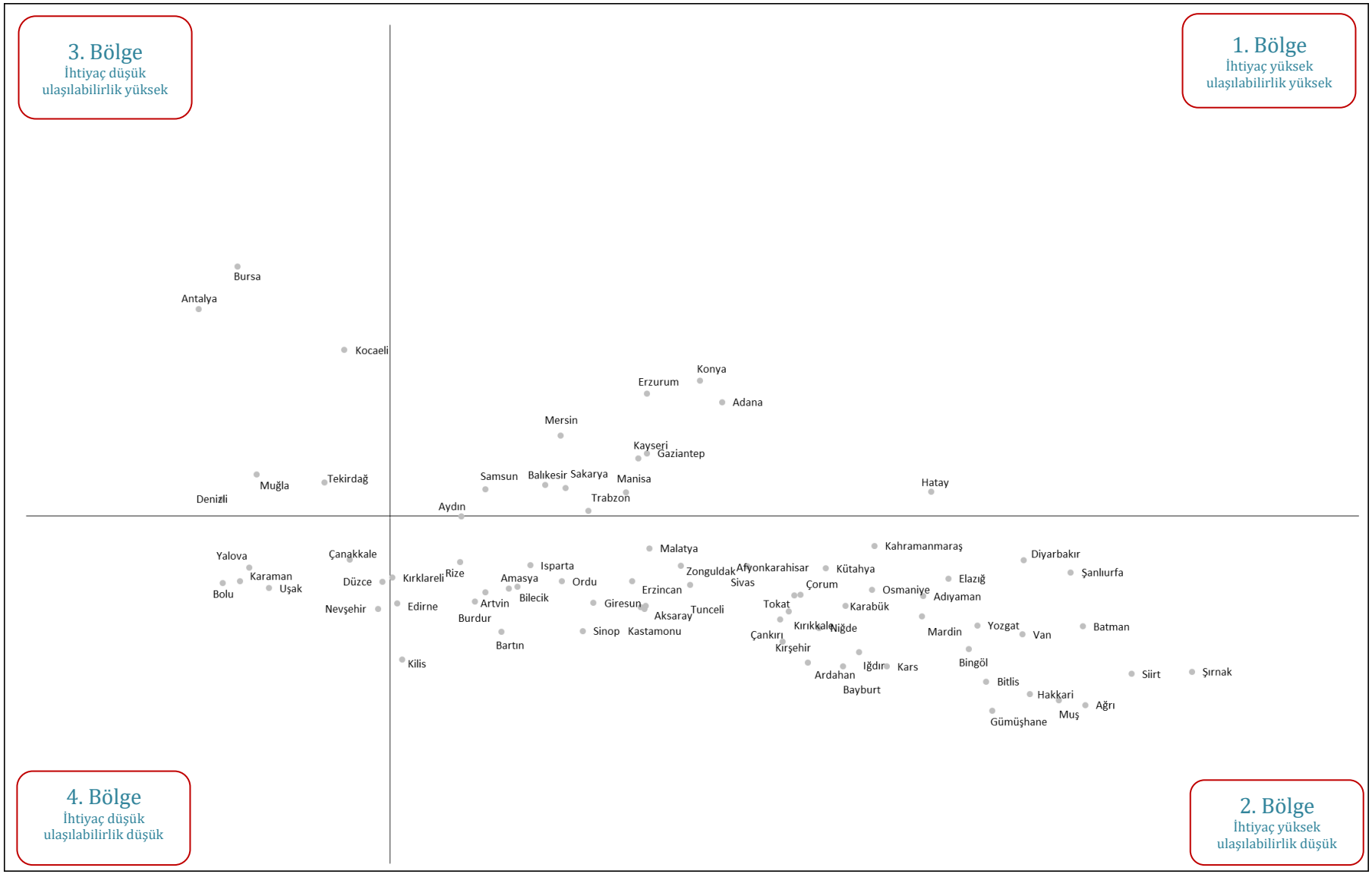

Şekil 2. İhtiyaç ve Ulaşılabilirlik Eksenlerine Göre Bölgelere Ayrılan İllerin Türkiye Haritası Üzerinde Gösterimi

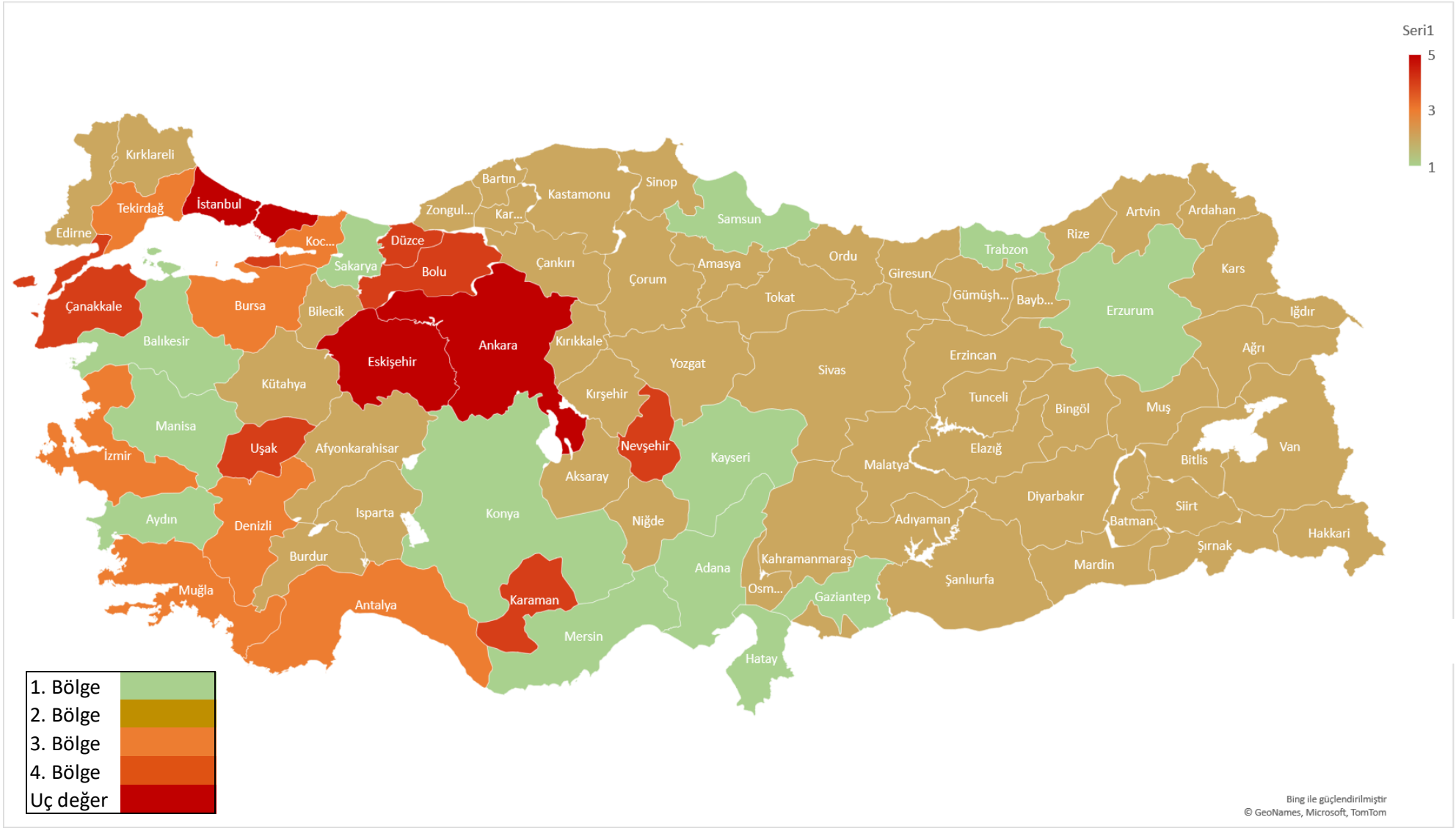

4.4. Genel Değerlendirme

Türkiye genelinde 15 yaş ve üzeri 4A, 4B ve 4C hizmet sistemine kayıtlı 8,1 milyon kadın bulunmaktadır. Türkiye'de 15 yaş ve üzeri kadınların %24,4'ü aktif olarak SGK'lı bir işte çalışırken erkeklerde bu oran %51,8'dir. Aktif olarak SGK'lı kadın çalışan oranın en yüksek olduğu ilk 10 ilin 9'u büyükşehirlerdir. Uşak diğer büyükşehirlerin önünde yer alarak güzel bir örnek teşkil etmektedir.

15 yaş ve üzeri SGK'lı kadın çalışan oranın en yüksek olduğu ilk 10 sırasıyla

- İstanbul* %34,4,
- Antalya* %31,1,
- Tekirdağ* %30,7,
- Muğla* %29,4,
- Ankara* %29,3,
- Denizli* %28,9,
- Kocaeli* %28,8,
- Bursa* %28,3,
- İzmir* %28,1 ve
- Uşak %26,8'dir.

Aktif olarak SGK'lı kadın çalışan oranın en düşük olduğu ilk 5 ilin Türkiye'nin doğusunda yer alan iller olduğu gözlenmiştir. Bu illerden 1'i büyükşehirdir. Şanlıurfa'nın büyükşehir olarak bu listenin içerisinde yer alması dikkat çekicidir. Bu illerde 15 yaş ve üzeri SGK'lı kadınların oranı sırasıyla

- Ağrı %11,9,
- Siirt %12,5,
- Şanlıurfa* %12,9,
- Muş %13 ve
- Şırnak %13,6'dır.

Aşağıdaki harita il bazlı 15 yaş ve üzeri SGK'lı aktif çalışan kadın oranını göstermektedir.

Şekil 3 İllere Göre 15 Yaş ve Üzeri SGK'lı Aktif Çalışan Kadın Oranı

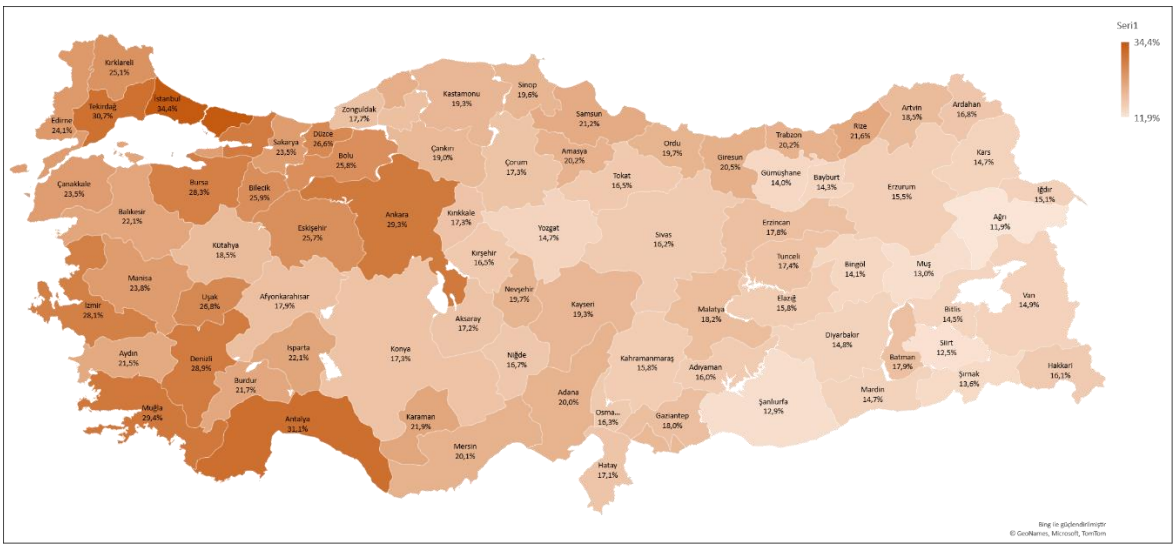

Grafikte koyu turuncu renk SGK'lı kadın çalışan oranın yüksek olduğu illeri, açık turunculu olan renkler ise SGK'lı kadın çalışan oranın düşük olduğu illeri temsil etmektedir. Grafikten de görüldüğü üzere batıdan doğuya doğru gidildikçe SGK'lı kadın çalışan oranı azalmaktadır. 7 coğrafi bölgeye göre bir değerlendirme yapıldığında en yüksek ve en düşük iller aşağıdaki tabloda listelenmiştir.

Tablo 11 Bölgelere Göre En Düşük ve En Yüksek 15 Yaş ve Üzeri SGK'lı Kadın Çalışan Oranı

Bölge	En yüksek	En düşük
Akdeniz Bölgesi	Antalya* (%31,1)	Kahramanmaraş* (%15,8)
Doğu Anadolu Bölgesi	Malatya* (%18,2)	Ağrı (%11,9)
Ege Bölgesi	Muğla* (%29,4)	Afyonkarahisar (%17,9)
Güneydoğu Anadolu Bölgesi	Kilis (%19,1)	Siirt (%12,5)
İç Anadolu Bölgesi	Ankara* (29,3)	Yozgat (%14,7)
Karadeniz Bölgesi	Düzce (26,6)	Gümüşhane (%14)
Marmara Bölgesi	İstanbul* (34,4)	Balıkesir* (22,1)

*Büyükşehir olduğunu göstermektedir.

Büyükşehir statüsüne sahip olup Türkiye ortalamasının altında kalan iller aşağıdaki tabloda listelenmiştir. İstanbul, Antalya, Tekirdağ, Muğla, Ankara, Denizli, Kocaeli, Bursa, İzmir ve Eskişehir Türkiye ortalamasının üstünde kalan büyükşehirlerdir.

Tablo 12 Büyükşehir Statüsüne Sahip Olup Türkiye Ortalamasının Altında Kalan İller

Büyükşehir iller	Bölge	15 yaş ve üzeri SGK'lı kadın çalışan oranı
Mersin*	Akdeniz Bölgesi	20,1%
Adana*	Akdeniz Bölgesi	20,0%
Hatay*	Akdeniz Bölgesi	17,1%
Kahramanmaraş*	Akdeniz Bölgesi	15,8%
Malatya*	Doğu Anadolu Bölgesi	18,2%
Erzurum*	Doğu Anadolu Bölgesi	15,5%
Van*	Doğu Anadolu Bölgesi	14,9%
Manisa*	Ege Bölgesi	23,8%
Aydın*	Ege Bölgesi	21,5%
Gaziantep*	Güneydoğu Anadolu Bölgesi	18,0%
Diyarbakır*	Güneydoğu Anadolu Bölgesi	14,8%
Mardin*	Güneydoğu Anadolu Bölgesi	14,7%
Kayseri*	İç Anadolu Bölgesi	19,3%
Konya*	İç Anadolu Bölgesi	17,3%
Samsun*	Karadeniz Bölgesi	21,2%
Trabzon*	Karadeniz Bölgesi	20,2%
Ordu*	Karadeniz Bölgesi	19,7%
Sakarya*	Marmara Bölgesi	23,5%
Balıkesir*	Marmara Bölgesi	22,1%

2022 yılı Mayıs ayında yayınlanan resmi sonuçlara göre erkeklerin 4/A kapsamında işyeri, zorunlu sigortalılar ve prime esas ortalama günlük kazançları kadınlardan 33,88 TL daha fazladır.

Grafik 1 4/A Kapsamında İşyeri, Zorunlu Sigortalılar ve Prime Esas Ortalama Günlük Kazançların Dağılımı (TL)

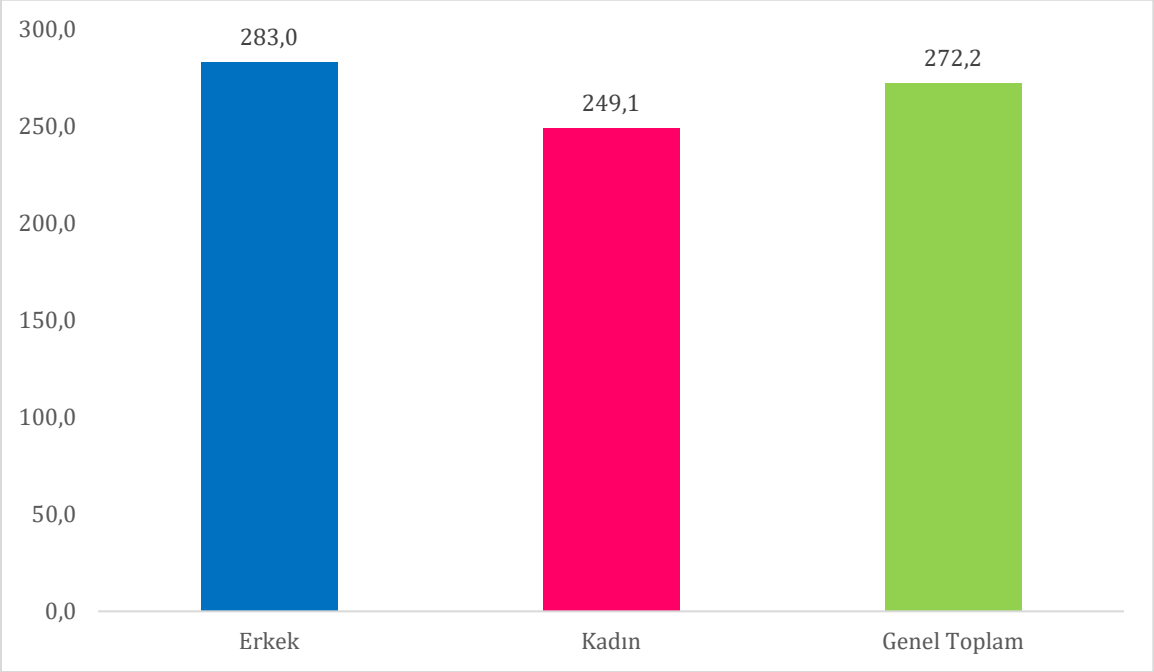

Göç

Tekirdağ*, Yalova, Kocaeli* Sinop, Muğla*, Kırklareli ve Bilecik en çok göç alan illerdir. Ağrı, Ardahan, Gümüşhane, Muş ve Kars en çok göç veren ilk 5 ildir. Büyükşehir olan iller arasında Van, Erzurum, Şanlıurfa, Diyarbakır, Hatay, Kahramanmaraş, Adana, Trabzon, Gaziantep, İstanbul ve Malatya göç veren iller olduğu görülmüştür. SGK'lı kadın çalışan oranı ile net göç arasında pozitif yönde orta kuvvetli bir ilişki bulunmaktadır. Başka bir ifade ile SGK'lı kadın çalışan oranının yüksek olduğu illere olan göç orta derece kuvvette artmaktadır. Göçün ihtiyaç endeksi ile ilişkisi incelendiğinde aralarında negatif yönde orta dereceli bir ilişki bulunmaktadır. Şöyle ki bir il ne kadar göç alırsa ihtiyaç endeks değeri düşmektedir, o ilin ihtiyaçları azalmaktadır. Bunu TEPAV'ın gelişmişlik endeksi de desteklemektedir. Bir ilin göç alması o ilin gelişmişlik endeksini arttırmaktadır.

Aşağıdaki şekil illerin net göç oranlarını göstermektedir. Koyu turuncu renk göç alma oranının yüksek olduğu illeri, açık turunculu olan renkler ise göç verme oranının yüksek olduğu illeri temsil etmektedir. Burada dikkat çekici olan nokta Tekirdağ'ın en çok göç alan il olmasıdır. Ankara, İstanbul, İzmir gibi büyükşehirlerden daha çok göç almaktadır. Van'ın büyükşehir olarak göç vermesi irdelenmesi gereken bir konudur.

Şekil 4 İllerin Net Göç Oranı

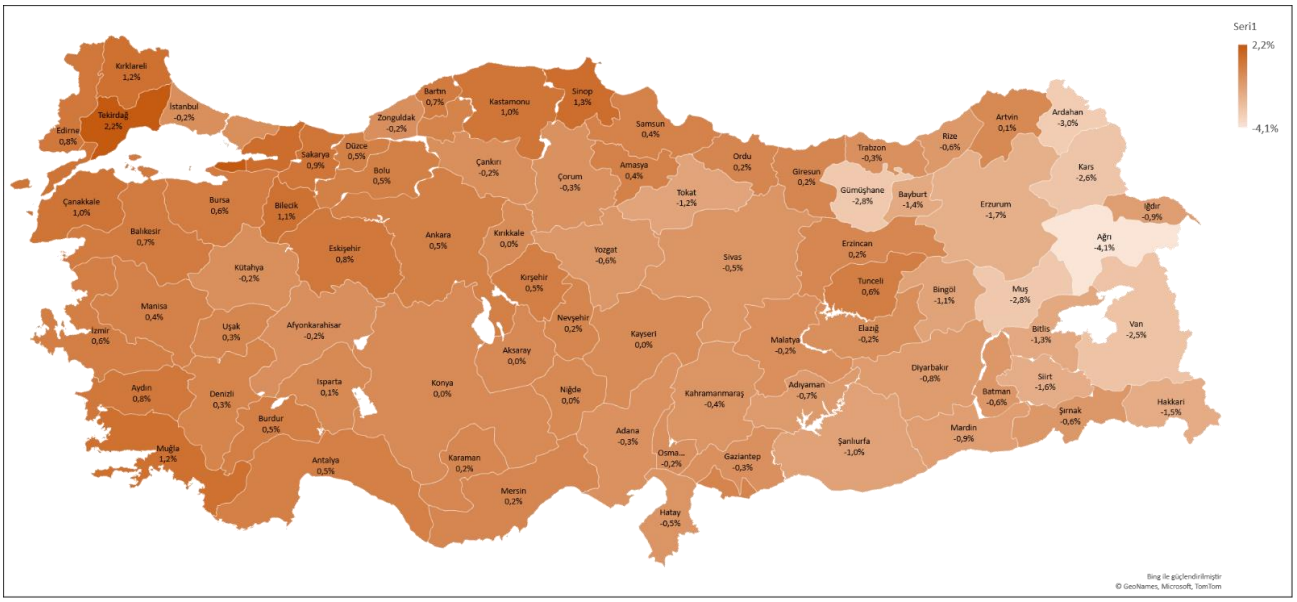

Ehliyet

Türkiye'de en yüksek oranla kadın sürücü belgesine sahip olan il Yalova'dır. Bu ilde kadınların %30'unun ehliyeti bulunmaktadır. Bunu ikinci sırada İzmir takip etmektedir. Ankara ve İstanbul bu listenin üçüncü sırasında yer almaktadır. Büyükşehirlere göre bir kıyaslama yapıldığında İzmir, Ankara, İstanbul ve Antalya'da sürücü belgesine sahip olan kadınların oranı %26-%24 arasındadır. Erzurum, Kahramanmaraş, Diyarbakır, Van, Şanlıurfa ve Mardin büyükşehirler arasında en düşük kadın sürücü belgesi oranına sahip olan iller olarak karşımıza çıkmaktadır. Genel olarak doğudaki büyükşehirler, bu konuda diğer büyükşehirlere nazaran geride kalmaktadır. Yalova, büyükşehir statüsünde olmayan ve Türkiye'de de en yüksek oranla kadın sürücü belgesine sahip olan il olarak örnek alınabilir. Düzce ve Karabük'te %23 ve %22'lik oranla bu konuda örnek alınması gereken diğer illerin başında gelmektedir.

Kadınların SGK'lı olma oranı ile sürücü belgesine sahiplik oranı arasındaki ilişki incelendiğinde aralarında anlamlı bir ilişkinin olduğu gözlenmiştir. Bu iki faktör arasında pozitif yönde yüksek dereceli bir ilişki bulunmaktadır. Bir ilde ehliyet sahibi olan kadınların oranı arttıkça SGK'lı kadın çalışanların oranı da artmaktadır veya SGK'lı kadın çalışanların oranı artıkça ehliyet sahibi olan kadınların oranı da artmaktadır.

Şekil 5 İllere Göre Kadın Sürücü Belgesi Sahiplik Oranı

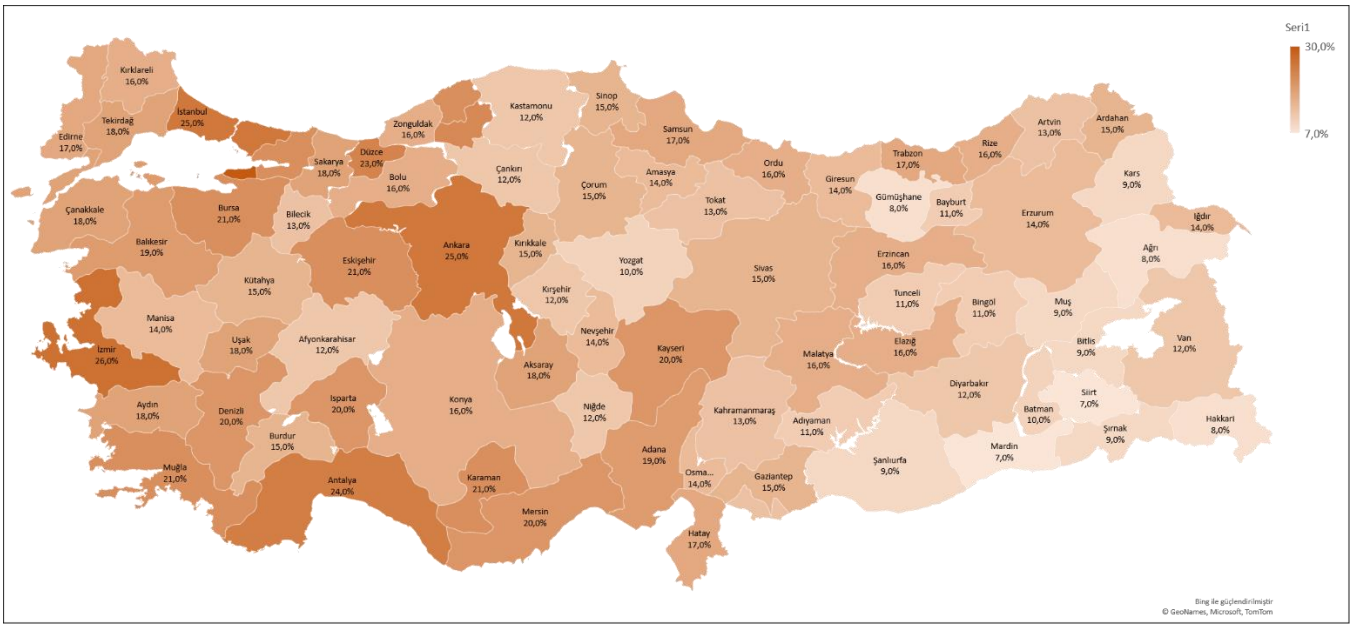

Tablo 13 Bölgelere Göre Sürücü Belgesine Sahip Olan Kadınların En Düşük ve En Yüksek Olduğu İllerin Oranı

Bölge	En yüksek	En düşük
Akdeniz Bölgesi	Antalya* (%24)	Kahramanmaraş* (%13)
Doğu Anadolu Bölgesi	Erzincan (%16)	Ağrı (%8)
Ege Bölgesi	İzmir* (%26)	Afyonkarahisar (%12)
Güneydoğu Anadolu Bölgesi	Gaziantep*(%15)	Siirt (%17)
İç Anadolu Bölgesi	Ankara* (%25)	Yozgat (%10)
Karadeniz Bölgesi	Düzce (%23)	Gümüşhane (%8)
Marmara Bölgesi	Yalova (%30)	Bilecik (%13)

*Büyükşehir olduğunu göstermektedir.

TEPAV

TEPAV'ın gelişmişlik endeksi incelendiğinde en yüksek endeks değerine sahip ilk 10 ilin 9'u büyükşehir statüsüne sahiptir. Bu iller sırasıyla Ankara, İstanbul, Kocaeli, İzmir, Antalya, Muğla, Eskişehir, Bursa ve Tekirdağ'dır. Burada dikkat çekici olan nokta Tunceli'nin 24 büyükşehri geride bırakarak 7. sırada yer almasıdır. Eskişehir, Bursa ve Tekirdağ Tunceli'den sonra sıralamaya dahil olmaktadır.

Tablo 14 Bölgelere Göre TEPAV'ın Gelişmişlik Endeksi

Bölge	En yüksek	En düşük
Akdeniz Bölgesi	Antalya* (0,831)	Kahramanmaraş* (0,78)
Doğu Anadolu Bölgesi	Tunceli (0,827)	Ağrı (0,695)
Ege Bölgesi	İzmir* (0,831)	Afyonkarahisar (0,766)
Güneydoğu Anadolu Bölgesi	Gaziantep*(0,776)	Şanlıurfa* (0,714)
İç Anadolu Bölgesi	Ankara* (0,857)	Yozgat (0,757)
Karadeniz Bölgesi	Rize (0,815)	Gümüşhane (0,712)
Marmara Bölgesi	İstanbul* (0,856)	Edirne (0,769)

*Büyükşehir olduğunu göstermektedir.

İhtiyaç Skorları

Kadın istihdamı konusunda yapılacak programlara duyulan ihtiyaç ve bu programların X ekseni olarak belirtilen ihtiyaç skorlarının kendi içerisinde sıralanmasından elde edilen bulguları içermektedir. İhtiyaç ekseni SGK'lı kadın çalışan oranını, net göç oranını, üniversiteli kız öğrenci oranını ve sürücü belgesi sahiplik oranını içermektedir.

81 ile göre bir sıralama yapıldığında ihtiyacın en düşük olduğu il, dolayısıyla en iyi skora sahip olan il İstanbul'dur. İstanbul'u 2. Sırada Ankara, 3. Sırada İzmir takip etmektedir. Sıralamada en kötü skora (ihtiyacın en yüksek olduğu) sahip olan ilk 3 il ise sırasıyla Şırnak, Siirt ve Ağrı'dır.

Tablo 15 81 İlin İhtiyaç Skorları

Sıralama	İl	X ekseni (ihtiyaç)	Şehir tipi	Coğrafi Bölge
1	İstanbul	-6,48%	Büyükşehir	Marmara Bölgesi
2	Ankara	-3,49%	Büyükşehir	İç Anadolu Bölgesi
3	İzmir	-2,19%	Büyükşehir	Ege Bölgesi
4	Antalya	-1,58%	Büyükşehir	Akdeniz Bölgesi
5	Denizli	-1,39%	Büyükşehir	Ege Bölgesi
6	Bolu	-1,38%	Şehir	Karadeniz Bölgesi
7	Bursa	-1,26%	Büyükşehir	Marmara Bölgesi
8	Karaman	-1,24%	Şehir	İç Anadolu Bölgesi
9	Yalova	-1,16%	Şehir	Marmara Bölgesi
10	Muğla	-1,10%	Büyükşehir	Ege Bölgesi
11	Uşak	-1,00%	Şehir	Ege Bölgesi
12	Eskişehir	-0,85%	Büyükşehir	İç Anadolu Bölgesi
13	Tekirdağ	-0,54%	Büyükşehir	Marmara Bölgesi
14	Kocaeli	-0,38%	Büyükşehir	Marmara Bölgesi
15	Çanakkale	-0,33%	Şehir	Marmara Bölgesi
16	Nevşehir	-0,10%	Şehir	İç Anadolu Bölgesi
17	Düzce	-0,06%	Şehir	Karadeniz Bölgesi
18	Kırklareli	0,02%	Şehir	Marmara Bölgesi
19	Edirne	0,06%	Şehir	Marmara Bölgesi
20	Kilis	0,10%	Şehir	Güneydoğu Anadolu Bölgesi
21	Rize	0,58%	Şehir	Karadeniz Bölgesi

22	Aydın	0,59%	Büyükşehir	Ege Bölgesi
23	Burdur	0,70%	Şehir	Akdeniz Bölgesi
24	Samsun	0,79%	Büyükşehir	Karadeniz Bölgesi
24	Artvin	0,79%	Şehir	Karadeniz Bölgesi
25	Bartın	0,92%	Şehir	Karadeniz Bölgesi
26	Amasya	0,98%	Şehir	Karadeniz Bölgesi
27	Bilecik	1,05%	Şehir	Marmara Bölgesi
28	Isparta	1,16%	Şehir	Akdeniz Bölgesi
29	Balıkesir	1,28%	Büyükşehir	Marmara Bölgesi
30	Mersin	1,41%	Büyükşehir	Akdeniz Bölgesi
31	Ordu	1,42%	Büyükşehir	Karadeniz Bölgesi
32	Sakarya	1,45%	Büyükşehir	Marmara Bölgesi
33	Sinop	1,59%	Şehir	Karadeniz Bölgesi
34	Trabzon	1,64%	Büyükşehir	Karadeniz Bölgesi
35	Giresun	1,68%	Şehir	Karadeniz Bölgesi
36	Manisa	1,95%	Büyükşehir	Ege Bölgesi
37	Tunceli	2,00%	Şehir	Doğu Anadolu Bölgesi
38	Kayseri	2,05%	Büyükşehir	İç Anadolu Bölgesi
39	Kastamonu	2,07%	Şehir	Karadeniz Bölgesi
40	Aksaray	2,10%	Şehir	İç Anadolu Bölgesi
41	Erzincan	2,11%	Şehir	Doğu Anadolu Bölgesi
42	Erzurum	2,12%	Büyükşehir	Doğu Anadolu Bölgesi
42	Gaziantep	2,12%	Büyükşehir	Güneydoğu Anadolu Bölgesi
43	Malatya	2,14%	Büyükşehir	Doğu Anadolu Bölgesi
44	Zonguldak	2,40%	Şehir	Karadeniz Bölgesi
45	Afyonkarahisar	2,48%	Şehir	Ege Bölgesi
46	Konya	2,56%	Büyükşehir	İç Anadolu Bölgesi
47	Adana	2,74%	Büyükşehir	Akdeniz Bölgesi
48	Sivas	2,95%	Şehir	İç Anadolu Bölgesi
49	Tokat	3,22%	Şehir	Karadeniz Bölgesi
50	Çankırı	3,24%	Şehir	İç Anadolu Bölgesi
51	Kırşehir	3,29%	Şehir	İç Anadolu Bölgesi
52	Kırıkkale	3,34%	Şehir	İç Anadolu Bölgesi
53	Çorum	3,39%	Şehir	Karadeniz Bölgesi
54	Ardahan	3,45%	Şehir	Doğu Anadolu Bölgesi
55	Niğde	3,54%	Şehir	İç Anadolu Bölgesi
56	Kütahya	3,60%	Şehir	Ege Bölgesi
57	Bayburt	3,74%	Şehir	Karadeniz Bölgesi
58	Karabük	3,76%	Şehir	Karadeniz Bölgesi
59	Iğdır	3,87%	Şehir	Doğu Anadolu Bölgesi
60	Osmaniye	3,98%	Şehir	Akdeniz Bölgesi
61	Kahramanmaraş	4,00%	Büyükşehir	Akdeniz Bölgesi
62	Kars	4,10%	Şehir	Doğu Anadolu Bölgesi
63	Mardin	4,39%	Büyükşehir	Güneydoğu Anadolu Bölgesi

64	Adıyaman	4,40%	Şehir	Güneydoğu Anadolu Bölgesi
65	Hatay	4,47%	Büyükşehir	Akdeniz Bölgesi
66	Elazığ	4,61%	Şehir	Doğu Anadolu Bölgesi
67	Bingöl	4,78%	Şehir	Doğu Anadolu Bölgesi
68	Yozgat	4,85%	Şehir	İç Anadolu Bölgesi
69	Bitlis	4,92%	Şehir	Doğu Anadolu Bölgesi
70	Gümüşhane	4,97%	Şehir	Karadeniz Bölgesi
71	Van	5,22%	Büyükşehir	Doğu Anadolu Bölgesi
72	Diyarbakır	5,23%	Büyükşehir	Güneydoğu Anadolu Bölgesi
73	Hakkari	5,28%	Şehir	Doğu Anadolu Bölgesi
74	Muş	5,52%	Şehir	Doğu Anadolu Bölgesi
75	Şanlıurfa	5,62%	Büyükşehir	Güneydoğu Anadolu Bölgesi
76	Batman	5,72%	Şehir	Güneydoğu Anadolu Bölgesi
77	Ağrı	5,74%	Şehir	Doğu Anadolu Bölgesi
78	Siirt	6,12%	Şehir	Güneydoğu Anadolu Bölgesi
79	Şırnak	6,62%	Şehir	Doğu Anadolu Bölgesi

Büyükşehirlere göre bir sıralama yapıldığında ihtiyacın en düşük olduğu il, dolayısıyla en iyi skora sahip olan il İstanbul'dur. İstanbul'u 2. Sırada Ankara, 3. Sırada İzmir takip etmektedir. Sıralamada en kötü skora (ihtiyacın en yüksek olduğu) sahip olan ilk 3 il ise sırasıyla Şanlıurfa, Diyarbakır ve Van'dır.

Tablo 16 Büyükşehirlerin İhtiyaç Skorları

Sıralama	İl	X ekseni (ihtiyaç)	Şehir tipi	Coğrafi Bölge
1	İstanbul	-6,48%	Büyükşehir	Marmara Bölgesi
2	Ankara	-3,49%	Büyükşehir	İç Anadolu Bölgesi
3	İzmir	-2,19%	Büyükşehir	Ege Bölgesi
4	Antalya	-1,58%	Büyükşehir	Akdeniz Bölgesi
5	Denizli	-1,39%	Büyükşehir	Ege Bölgesi
6	Bursa	-1,26%	Büyükşehir	Marmara Bölgesi
7	Muğla	-1,10%	Büyükşehir	Ege Bölgesi
8	Eskişehir	-0,85%	Büyükşehir	İç Anadolu Bölgesi
9	Tekirdağ	-0,54%	Büyükşehir	Marmara Bölgesi
10	Kocaeli	-0,38%	Büyükşehir	Marmara Bölgesi
11	Aydın	0,59%	Büyükşehir	Ege Bölgesi
12	Samsun	0,79%	Büyükşehir	Karadeniz Bölgesi
13	Balıkesir	1,28%	Büyükşehir	Marmara Bölgesi
14	Mersin	1,41%	Büyükşehir	Akdeniz Bölgesi
15	Ordu	1,42%	Büyükşehir	Karadeniz Bölgesi
16	Sakarya	1,45%	Büyükşehir	Marmara Bölgesi
17	Trabzon	1,64%	Büyükşehir	Karadeniz Bölgesi
18	Manisa	1,95%	Büyükşehir	Ege Bölgesi
19	Kayseri	2,05%	Büyükşehir	İç Anadolu Bölgesi

20	Erzurum	2,12%	Büyükşehir	Doğu Anadolu Bölgesi
20	Gaziantep	2,12%	Büyükşehir	Güneydoğu Anadolu Bölgesi
21	Malatya	2,14%	Büyükşehir	Doğu Anadolu Bölgesi
22	Konya	2,56%	Büyükşehir	İç Anadolu Bölgesi
23	Adana	2,74%	Büyükşehir	Akdeniz Bölgesi
24	Kahramanmaraş	4,00%	Büyükşehir	Akdeniz Bölgesi
25	Mardin	4,39%	Büyükşehir	Güneydoğu Anadolu Bölgesi
26	Hatay	4,47%	Büyükşehir	Akdeniz Bölgesi
27	Van	5,22%	Büyükşehir	Doğu Anadolu Bölgesi
28	Diyarbakır	5,23%	Büyükşehir	Güneydoğu Anadolu Bölgesi
29	Şanlıurfa	5,62%	Büyükşehir	Güneydoğu Anadolu Bölgesi

Büyükşehir statüsüne sahip olmayan 51 ile göre bir sıralama yapıldığında ihtiyacın en düşük olduğu il, dolayısıyla en iyi skora sahip olan il Bolu'dur. Bolu'yu 2. Sırada Karaman, 3. Sırada Yalova takip etmektedir. Sıralamada en kötü skora (ihtiyacın en yüksek olduğu) sahip olan ilk 3 il ise sırasıyla Şırnak, Siirt ve Ağrı'dır.

Tablo 17 Büyükşehir Statüsüne Sahip Olmayan İllerin İhtiyaç Skorları

Sıralama	İl	X ekseni (ihtiyaç)	Şehir tipi	Coğrafi Bölge
1	Bolu	-1,38%	Şehir	Karadeniz Bölgesi
2	Karaman	-1,24%	Şehir	İç Anadolu Bölgesi
3	Yalova	-1,16%	Şehir	Marmara Bölgesi
4	Uşak	-1,00%	Şehir	Ege Bölgesi
5	Çanakkale	-0,33%	Şehir	Marmara Bölgesi
6	Nevşehir	-0,10%	Şehir	İç Anadolu Bölgesi
7	Düzce	-0,06%	Şehir	Karadeniz Bölgesi
8	Kırklareli	0,02%	Şehir	Marmara Bölgesi
9	Edirne	0,06%	Şehir	Marmara Bölgesi
10	Kilis	0,10%	Şehir	Güneydoğu Anadolu Bölgesi
11	Rize	0,58%	Şehir	Karadeniz Bölgesi
12	Burdur	0,70%	Şehir	Akdeniz Bölgesi
13	Artvin	0,79%	Şehir	Karadeniz Bölgesi
14	Bartın	0,92%	Şehir	Karadeniz Bölgesi
15	Amasya	0,98%	Şehir	Karadeniz Bölgesi
16	Bilecik	1,05%	Şehir	Marmara Bölgesi
17	Isparta	1,16%	Şehir	Akdeniz Bölgesi
18	Sinop	1,59%	Şehir	Karadeniz Bölgesi
19	Giresun	1,68%	Şehir	Karadeniz Bölgesi
20	Tunceli	2,00%	Şehir	Doğu Anadolu Bölgesi
21	Kastamonu	2,07%	Şehir	Karadeniz Bölgesi
22	Aksaray	2,10%	Şehir	İç Anadolu Bölgesi
23	Erzincan	2,11%	Şehir	Doğu Anadolu Bölgesi
24	Zonguldak	2,40%	Şehir	Karadeniz Bölgesi

25	Afyonkarahisar	2,48%	Şehir	Ege Bölgesi
26	Sivas	2,95%	Şehir	İç Anadolu Bölgesi
27	Tokat	3,22%	Şehir	Karadeniz Bölgesi
28	Çankırı	3,24%	Şehir	İç Anadolu Bölgesi
29	Kırşehir	3,29%	Şehir	İç Anadolu Bölgesi
30	Kırıkkale	3,34%	Şehir	İç Anadolu Bölgesi
31	Çorum	3,39%	Şehir	Karadeniz Bölgesi
32	Ardahan	3,45%	Şehir	Doğu Anadolu Bölgesi
33	Niğde	3,54%	Şehir	İç Anadolu Bölgesi
34	Kütahya	3,60%	Şehir	Ege Bölgesi
35	Bayburt	3,74%	Şehir	Karadeniz Bölgesi
36	Karabük	3,76%	Şehir	Karadeniz Bölgesi
37	Iğdır	3,87%	Şehir	Doğu Anadolu Bölgesi
38	Osmaniye	3,98%	Şehir	Akdeniz Bölgesi
39	Kars	4,10%	Şehir	Doğu Anadolu Bölgesi
40	Adıyaman	4,40%	Şehir	Güneydoğu Anadolu Bölgesi
41	Elazığ	4,61%	Şehir	Doğu Anadolu Bölgesi
42	Bingöl	4,78%	Şehir	Doğu Anadolu Bölgesi
43	Yozgat	4,85%	Şehir	İç Anadolu Bölgesi
44	Bitlis	4,92%	Şehir	Doğu Anadolu Bölgesi
45	Gümüşhane	4,97%	Şehir	Karadeniz Bölgesi
46	Hakkari	5,28%	Şehir	Doğu Anadolu Bölgesi
47	Muş	5,52%	Şehir	Doğu Anadolu Bölgesi
48	Batman	5,72%	Şehir	Güneydoğu Anadolu Bölgesi
49	Ağrı	5,74%	Şehir	Doğu Anadolu Bölgesi
50	Siirt	6,12%	Şehir	Güneydoğu Anadolu Bölgesi
51	Şırnak	6,62%	Şehir	Doğu Anadolu Bölgesi

Tablo 18 Coğrafi Bölgelere Göre İllerin İhtiyaç Skorları

Sıralama	İl	X ekseni (ihtiyaç)	Şehir tipi	Coğrafi Bölge
1	Antalya	-1,58%	Büyükşehir	Akdeniz Bölgesi
2	Burdur	0,70%	Şehir	Akdeniz Bölgesi
3	Isparta	1,16%	Şehir	Akdeniz Bölgesi
4	Mersin	1,41%	Büyükşehir	Akdeniz Bölgesi
5	Adana	2,74%	Büyükşehir	Akdeniz Bölgesi
6	Osmaniye	3,98%	Şehir	Akdeniz Bölgesi
7	Kahramanmaraş	4,00%	Büyükşehir	Akdeniz Bölgesi
8	Hatay	4,47%	Büyükşehir	Akdeniz Bölgesi
1	Tunceli	2,00%	Şehir	Doğu Anadolu Bölgesi
2	Erzincan	2,11%	Şehir	Doğu Anadolu Bölgesi
3	Erzurum	2,12%	Büyükşehir	Doğu Anadolu Bölgesi
4	Malatya	2,14%	Büyükşehir	Doğu Anadolu Bölgesi
5	Ardahan	3,45%	Şehir	Doğu Anadolu Bölgesi
6	Iğdır	3,87%	Şehir	Doğu Anadolu Bölgesi
7	Kars	4,10%	Şehir	Doğu Anadolu Bölgesi
8	Elazığ	4,61%	Şehir	Doğu Anadolu Bölgesi
9	Bingöl	4,78%	Şehir	Doğu Anadolu Bölgesi
10	Bitlis	4,92%	Şehir	Doğu Anadolu Bölgesi
11	Van	5,22%	Büyükşehir	Doğu Anadolu Bölgesi
12	Hakkari	5,28%	Şehir	Doğu Anadolu Bölgesi
13	Muş	5,52%	Şehir	Doğu Anadolu Bölgesi
14	Ağrı	5,74%	Şehir	Doğu Anadolu Bölgesi
15	Şırnak	6,62%	Şehir	Doğu Anadolu Bölgesi
1	İzmir	-2,19%	Büyükşehir	Ege Bölgesi
2	Denizli	-1,39%	Büyükşehir	Ege Bölgesi
3	Muğla	-1,10%	Büyükşehir	Ege Bölgesi
4	Uşak	-1,00%	Şehir	Ege Bölgesi
5	Aydın	0,59%	Büyükşehir	Ege Bölgesi
6	Manisa	1,95%	Büyükşehir	Ege Bölgesi
7	Afyonkarahisar	2,48%	Şehir	Ege Bölgesi
8	Kütahya	3,60%	Şehir	Ege Bölgesi
1	Kilis	0,10%	Şehir	Güneydoğu Anadolu Bölgesi
2	Gaziantep	2,12%	Büyükşehir	Güneydoğu Anadolu Bölgesi
3	Mardin	4,39%	Büyükşehir	Güneydoğu Anadolu Bölgesi
4	Adıyaman	4,40%	Şehir	Güneydoğu Anadolu Bölgesi
5	Diyarbakır	5,23%	Büyükşehir	Güneydoğu Anadolu Bölgesi
6	Şanlıurfa	5,62%	Büyükşehir	Güneydoğu Anadolu Bölgesi
7	Batman	5,72%	Şehir	Güneydoğu Anadolu Bölgesi
8	Siirt	6,12%	Şehir	Güneydoğu Anadolu Bölgesi

1	Ankara	-3,49%	Büyükşehir	İç Anadolu Bölgesi
2	Karaman	-1,24%	Şehir	İç Anadolu Bölgesi
3	Eskişehir	-0,85%	Büyükşehir	İç Anadolu Bölgesi
4	Nevşehir	-0,10%	Şehir	İç Anadolu Bölgesi
5	Kayseri	2,05%	Büyükşehir	İç Anadolu Bölgesi
6	Aksaray	2,10%	Şehir	İç Anadolu Bölgesi
7	Konya	2,56%	Büyükşehir	İç Anadolu Bölgesi
8	Sivas	2,95%	Şehir	İç Anadolu Bölgesi
9	Çankırı	3,24%	Şehir	İç Anadolu Bölgesi
10	Kırşehir	3,29%	Şehir	İç Anadolu Bölgesi
11	Kırıkkale	3,34%	Şehir	İç Anadolu Bölgesi
12	Niğde	3,54%	Şehir	İç Anadolu Bölgesi
13	Yozgat	4,85%	Şehir	İç Anadolu Bölgesi
1	Bolu	-1,38%	Şehir	Karadeniz Bölgesi
2	Düzce	-0,06%	Şehir	Karadeniz Bölgesi
3	Rize	0,58%	Şehir	Karadeniz Bölgesi
4	Samsun	0,79%	Büyükşehir	Karadeniz Bölgesi
4	Artvin	0,79%	Şehir	Karadeniz Bölgesi
5	Bartın	0,92%	Şehir	Karadeniz Bölgesi
6	Amasya	0,98%	Şehir	Karadeniz Bölgesi
7	Ordu	1,42%	Büyükşehir	Karadeniz Bölgesi
8	Sinop	1,59%	Şehir	Karadeniz Bölgesi
9	Trabzon	1,64%	Büyükşehir	Karadeniz Bölgesi
10	Giresun	1,68%	Şehir	Karadeniz Bölgesi
11	Kastamonu	2,07%	Şehir	Karadeniz Bölgesi
12	Zonguldak	2,40%	Şehir	Karadeniz Bölgesi
13	Tokat	3,22%	Şehir	Karadeniz Bölgesi
14	Çorum	3,39%	Şehir	Karadeniz Bölgesi
15	Bayburt	3,74%	Şehir	Karadeniz Bölgesi
16	Karabük	3,76%	Şehir	Karadeniz Bölgesi
17	Gümüşhane	4,97%	Şehir	Karadeniz Bölgesi
1	İstanbul	-6,48%	Büyükşehir	Marmara Bölgesi
2	Bursa	-1,26%	Büyükşehir	Marmara Bölgesi
3	Yalova	-1,16%	Şehir	Marmara Bölgesi
4	Tekirdağ	-0,54%	Büyükşehir	Marmara Bölgesi
5	Kocaeli	-0,38%	Büyükşehir	Marmara Bölgesi
6	Çanakkale	-0,33%	Şehir	Marmara Bölgesi
7	Kırklareli	0,02%	Şehir	Marmara Bölgesi
8	Edirne	0,06%	Şehir	Marmara Bölgesi
9	Bilecik	1,05%	Şehir	Marmara Bölgesi
10	Balıkesir	1,28%	Büyükşehir	Marmara Bölgesi
11	Sakarya	1,45%	Büyükşehir	Marmara Bölgesi

4.5. Geçmişten Günümüze Kadın

2008 yılından 2021 yılına gelindiğinde 25 ve daha yukarı yaştaki kadın nüfusunda en az ilkokul mezunu olan kadınların oranı her yıl bir önceki yıla oranla istikrarlı bir şekilde artmıştır. 2008 yılında %72,6 olan bu oran 2021 yılında %14,7 puan artarak %87,3'e çıkmıştır. Her yıl bir önceki yıla kıyasla yaklaşık %1'lik bir artış gözlemlendiğinden 2023 yılında bu oranın %89 düzeylerinde olması beklenmektedir. Bu şekilde ilerleme durumunda yaklaşık 10 yıl sonra 25 ve daha yukarı yaştaki kadınların tamamına yakını en az ilkokul mezunu olabilir.

Grafik 2 25 ve Daha Yukarı Yaştaki Nüfusta En Az İlkokul Mezunu Olan Kadınların Oranı, 2008-2021 (%)

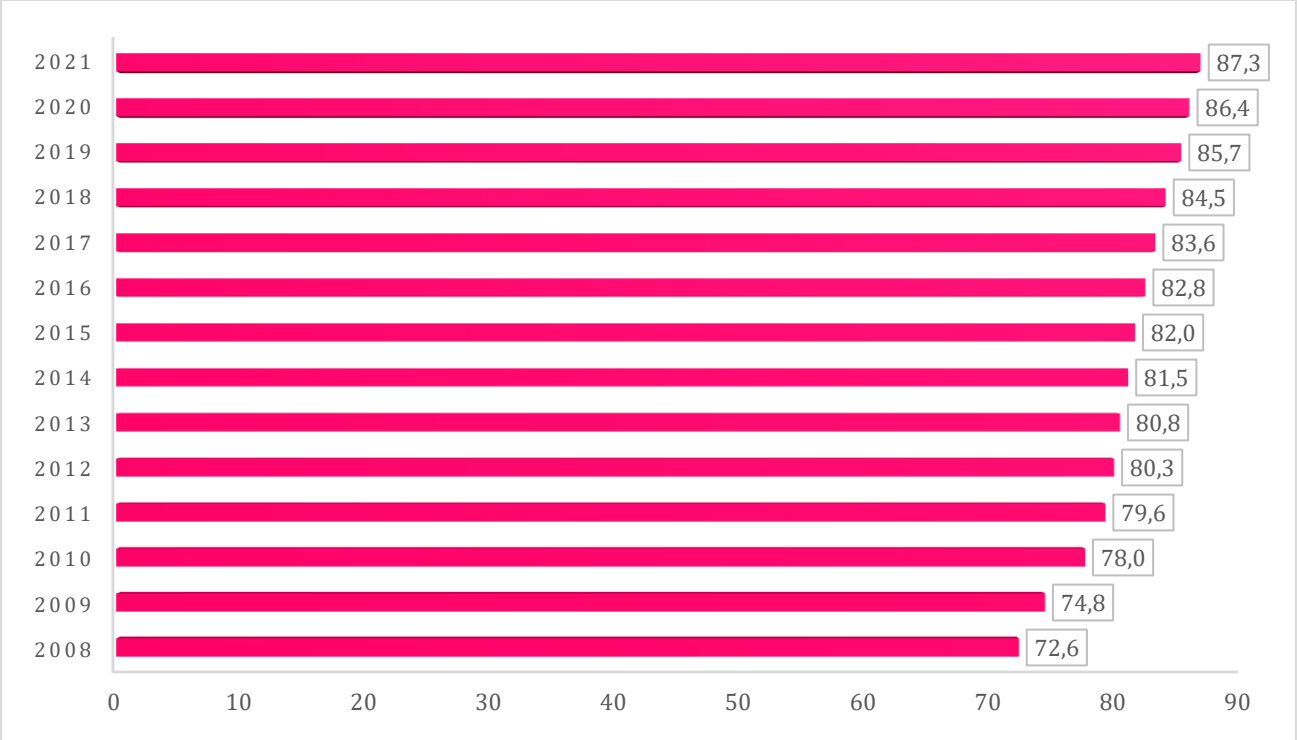

2008 yılından 2021 yılına gelindiğinde 25 ve daha yukarı yaştaki kadın nüfusunda yükseköğretim mezunu olanların oranı her yıl bir önceki yıla oranla istikrarlı bir şekilde artmıştır. 2008 yılında %7,6 olan bu oran 2021 yılında %13,3 puan artarak %20,9'a yükselmiştir. Aşağıdaki grafikten de görüldüğü üzere erkeklerin oranı kadınlardan yüksektir; ancak kadınların artış hızının erkeklerden daha yüksek olduğu görülmektedir.

Grafik 3 25 ve Daha Yukarı Yaştaki Nüfusta Yükseköğretim Mezunu Olan Kadınların Oranı, 2008-2021 (%)

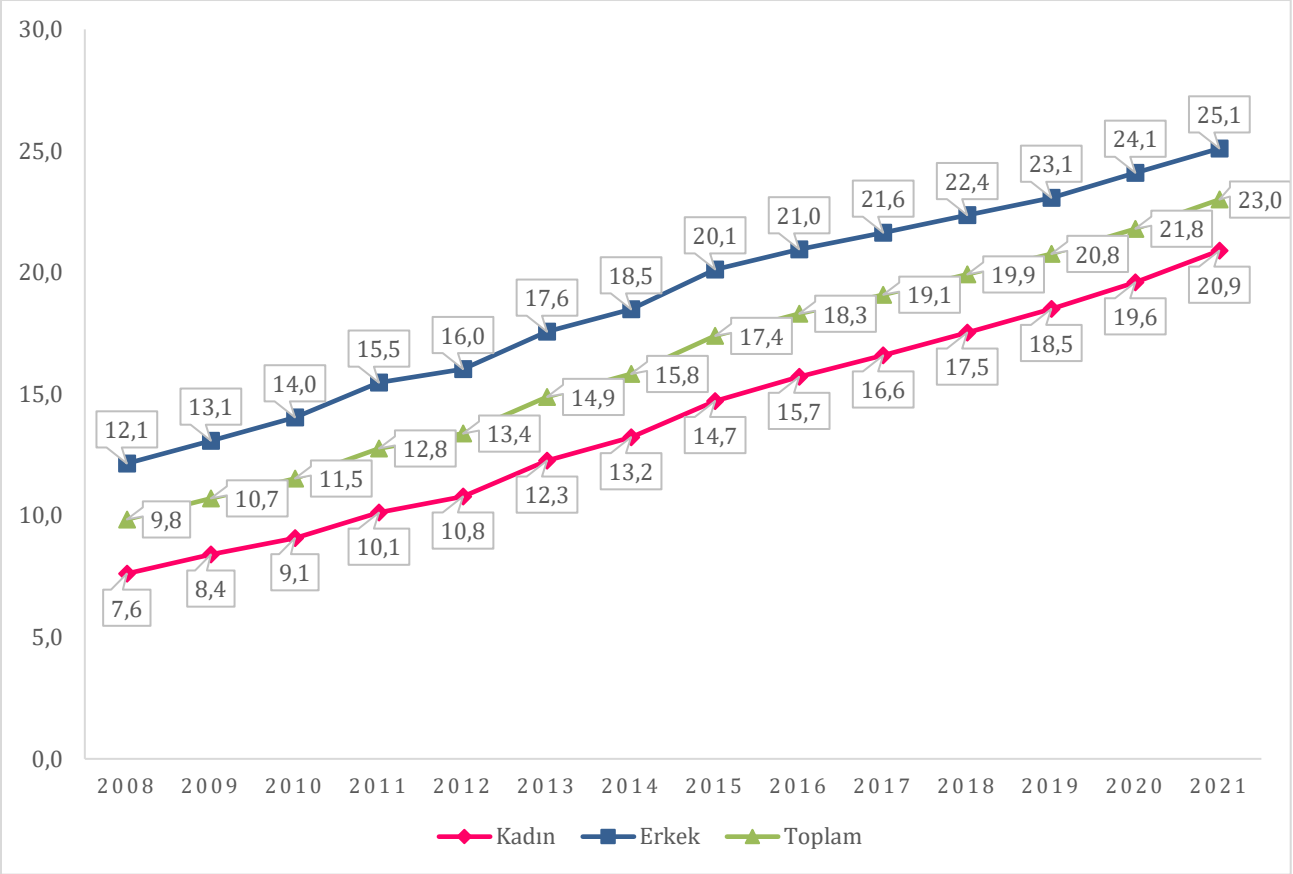

2010-2021 yılları arasındaki kadınların eğitim düzeyleri incelendiğinde ilkokul ve altı eğitim düzeyine sahip olanların oranı azalmakta; ortaokul ve üzeri eğitim düzeyine sahip olan kadınların oranı artmaktadır. Yıllar içerisinde kadınların eğitim seviyesinin yükseldiği görülmektedir.

Grafik 4 Yıllara Göre Kadınların Bitirdiği Son Öğrenim Kurumu, 2010-2021 (%)

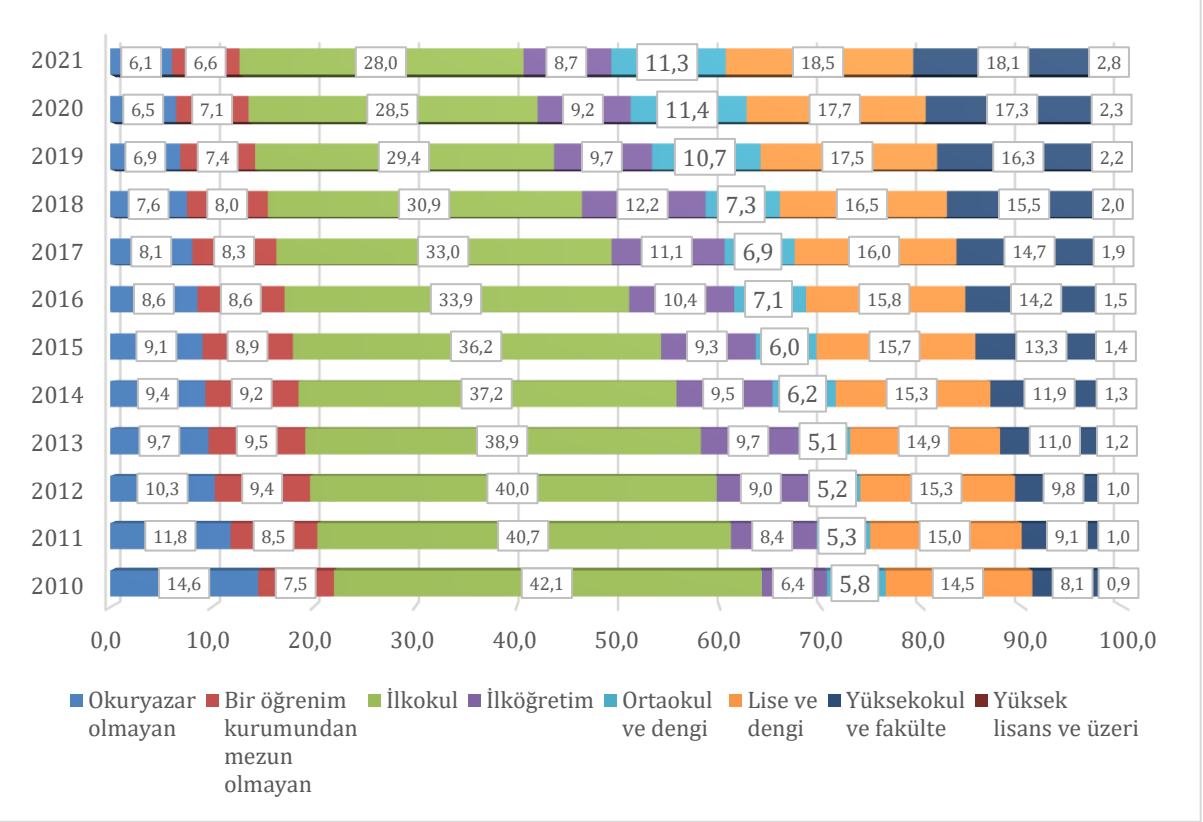

2014 yılından %22,6 olan yarı zamanlı çalışan kadınların istihdam oranı 2019 yılında %17,4'e düşmüştür. Bunun arka planında kadınların tam zamanlı bir işte çalışmaya başlayanların oranının artması, ekonomik koşullar, eğitim seviyesindeki artış gibi faktörler etkili olabilmektedir. 2020 yılındaki oran bir önceki yıla göre yüksek çıkmasının altında pandeminin etkili olabileceği düşünülmektedir.

Grafik 5 Yarı-Zamanlı Çalışan Kadınların İstihdam İçindeki Oranı, 2014-2021 (%)

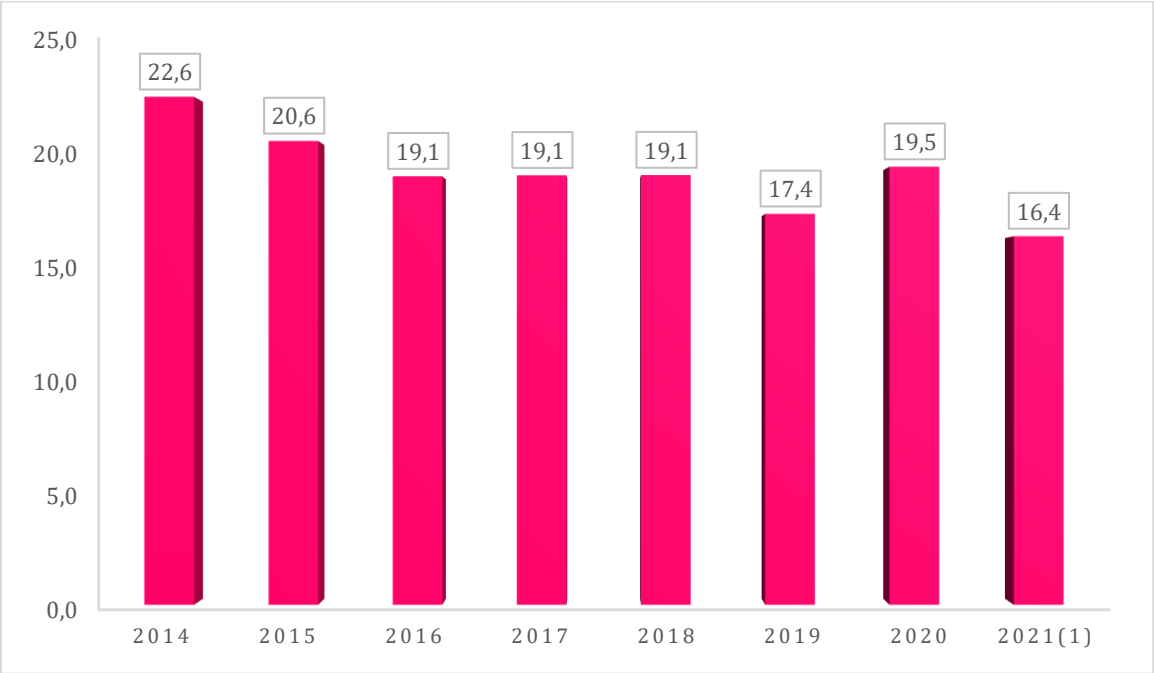

(1) HİA'da anketin tanım, kapsam ve tasarımındaki düzenlemeler nedeniyle seri önceki yıllarla karşılaştırılabilir değildir.

15 yaş ve üzeri kadın istihdam oranı 2014 yılından 2018 yılına kadar düzenli bir artış gösterirken 2019'daki pandemiden dolayı 2021 yılına kadar olan süreçte bu oran azalmıştır. 2022 yılındaki kadın istihdam oranı ise 2014-2018 yılının devamı niteliğinde artış göstermiştir.

Grafik 6 15 Yaş ve Üzeri Kadın İstihdam Oranı, 2014-2022 (%)

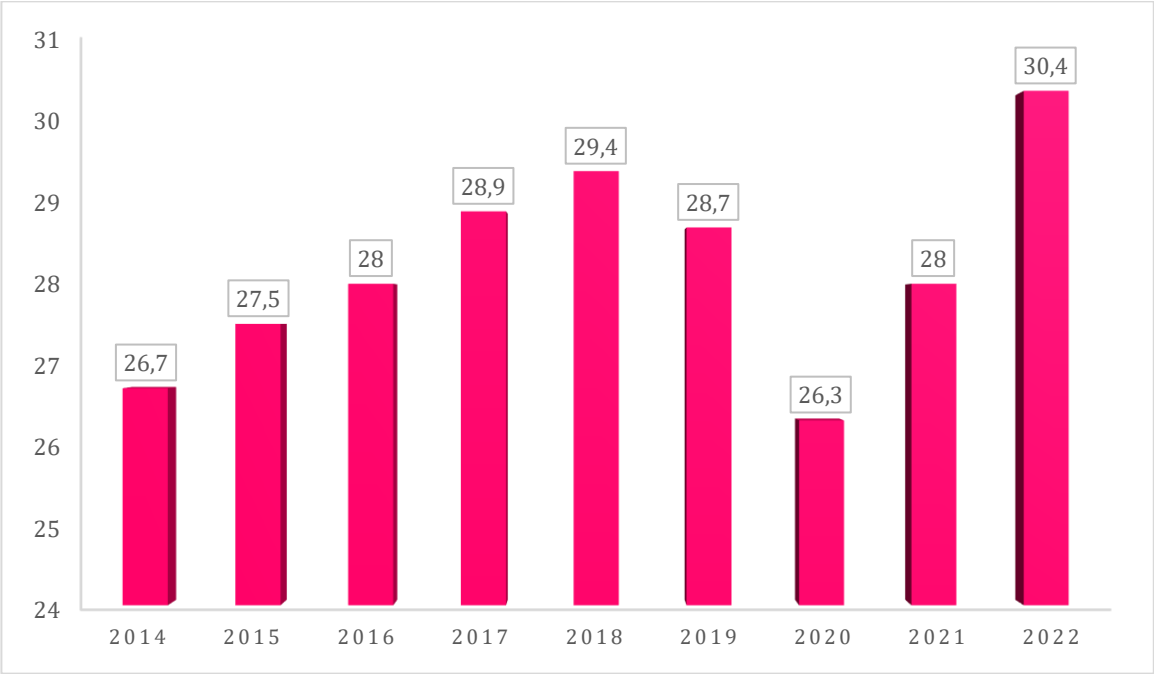

15 yaş ve üzeri kadın işsizlik oranı 2014 yılından 2017 yılına kadar artış gösterirken 2018 yılında bir önceki yıla oranla %0,2 puanlık bir azalış göstermiştir; ancak 2019 (pandemi) yılında, 2014-2022 yılları arasındaki en yüksek işsizlik oranına ulaşmıştır. 2020 yılı itibariyle de kadın işsizlik oranı azalış eğilime geçerek 2022'de bu oran %13,4 olarak gerçekleşmiştir.

Grafik 7 15 Yaş ve Üzeri Kadın İşsizlik Oranı, 2014-2022 (%)

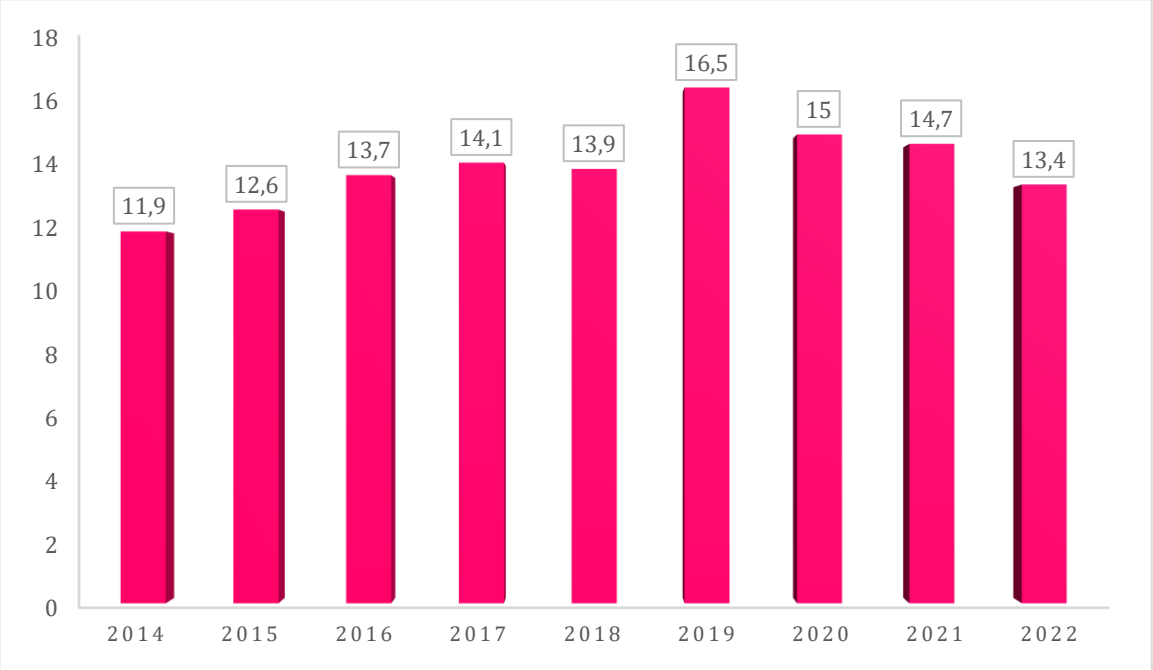

Dışişleri Bakanlığı verilerine göre kadın büyükelçi oranı 1982 yılında %1 iken 2022 yılında %27,2 olmuştur. 1982-1990 yılları arasında kadın büyükelçilerin oranı oldukça düşükken 2000 yılından sonra artış hızında bir ivme kazanmıştır. 2014 yılından sonra ise kadın büyükelçi oranında diğer yıllara kıyasla daha fazla atama gerçekleşmiştir. Bu oran her yıl istikrarlı bir şekilde artmaktadır. Cumhuriyetin 3. Çeyreğine denk gelen 1974-1998 yıllarında sadece 5 kadın büyükelçi (%0,7) bulunurken 1999-2022 yılları arasında, son çeyrekte bu sayı 741'e (%99,3) yükselmiştir.

Grafik 8 Kadın Büyükelçi Oranı, 1982, 1990, 1996, 2000-2022 (%)

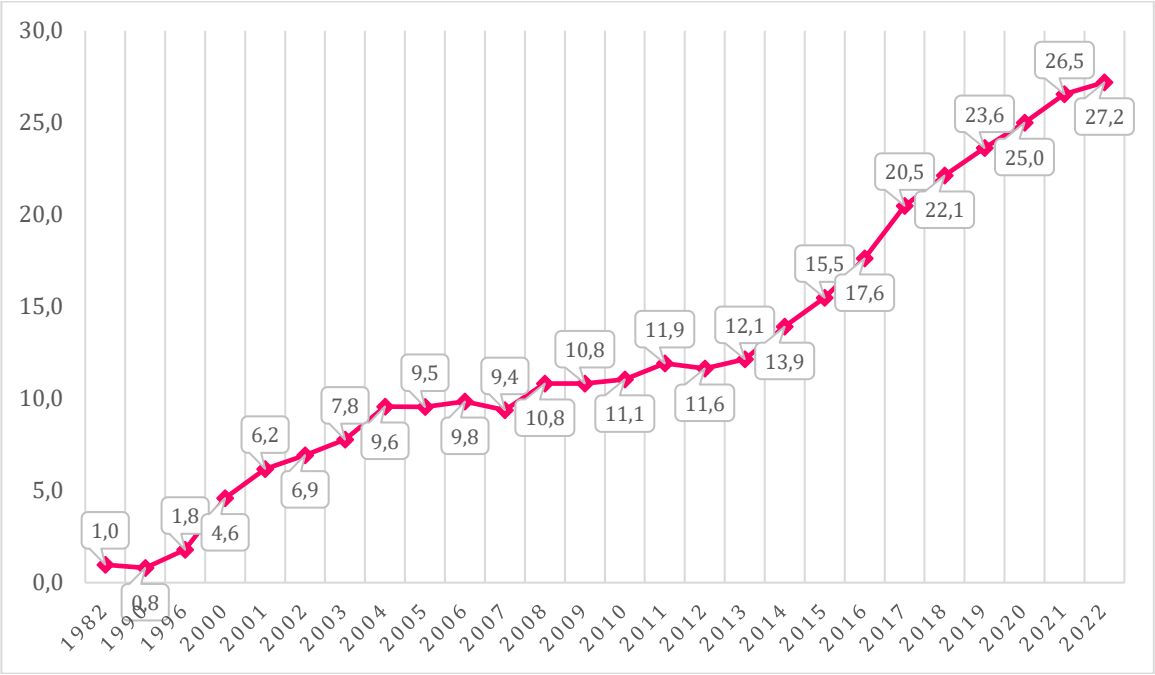

Türkiye Büyük Millet Meclisi verilerine göre 2022 yıl sonu itibarıyla 579 milletvekili içerisinde kadın milletvekili sayısının 100, erkek milletvekili sayısının ise 479 olduğu görülmektedir. 2022 yılında milletvekillerinin %17,3'ünü kadınlar oluşturmaktadır. Cumhuriyetin ilk çeyreğinde (1923-1948) meclisteki kadın milletvekili oranı %3,4 iken 2. Çeyrekte bu oran gerileyerek %1,1 olmuştur. 3. Çeyrekte ise bir önceki çeyreğe göre ufak bir artış göstererek %1,9'dur.. Son çeyrekte (1999-2023) ise hızlı bir artışla %13,8'e yükselmiştir.

Grafik 9 Kadın Milletvekili Temsil Oranı, 1935-2022 (%)

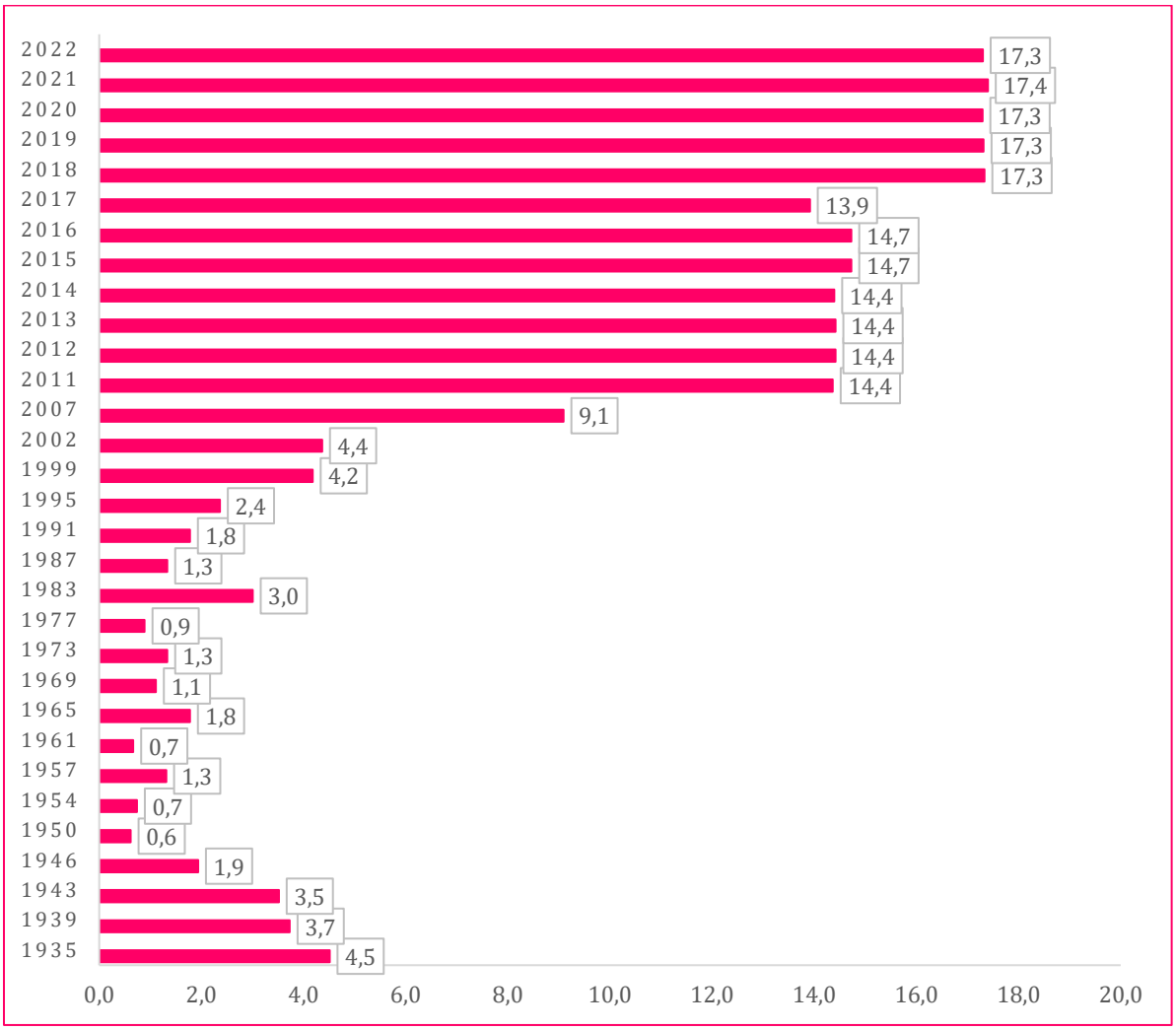

1995-1996 eğitim öğretim yılında kadın profesör oranı %8,4, doçent oranı ise %6,8'dir. 2021-2022 eğitim öğretim yılında ise kadın profesör ve doçent oranları sırasıyla %12,6 ve%9,6'ya yükselmiştir. 1995' den 2022 yılına kadar kadın profesör ve doçent sayısı yaklaşık 7 kat artmıştır.

Tablo 19 Öğretim Yılına Göre Kadın Profesör ve Doçent Oranları

Öğretim yılı	Profesör	Doçent
1995-1996	8,4%	6,8%
1996-1997	8,5%	6,5%
1997-1998	8,8%	6,5%
1998-1999	8,6%	6,3%
1999-2000	8,5%	6,3%
2000-2001	9,0%	6,6%
2001-2002	9,0%	6,7%
2002-2003	9,0%	6,2%
2003-2004	9,3%	5,8%
2004-2005	9,6%	5,5%

2005-2006	9,6%	5,5%
2006-2007	9,9%	5,4%
2007-2008	9,3%	5,5%
2008-2009	9,2%	5,7%
2009-2010	9,4%	5,8%
2010-2011	9,4%	6,0%
2011-2012	9,7%	6,0%
2012-2013	9,2%	6,5%
2013-2014	9,4%	7,2%
2014-2015	9,6%	7,6%
2015-2016	9,8%	7,8%
2016-2017	10,4%	7,9%
2017-2018	11,0%	8,0%
2018-2019	11,2%	8,2%
2019-2020	11,6%	8,5%
2020-2021	12,2%	8,8%
2021-2022	12,6%	9,6%

Kadınların kariyerler gelişimlerinde de artış görülmektedir. Üst ve orta düzey yönetici pozisyonlarındaki kadınların oranı artmaktadır. Şirketlerde üst düzey ve orta kademe yönetici pozisyonundaki kadın oranı 2012 yılında %14,4 iken 2021 yılında %20,7 oldu. 2012-2021 yılları arasında her ne kadar inişli-çıkışlı bir gelişim olsa da kadınlar bu alanda varlığını hissettirmeye devam etmektedirler.

Grafik 10 Üst ve Orta Düzey Yönetici Pozisyonlarındaki Kadınların Oranı, 2012-2021 (%)

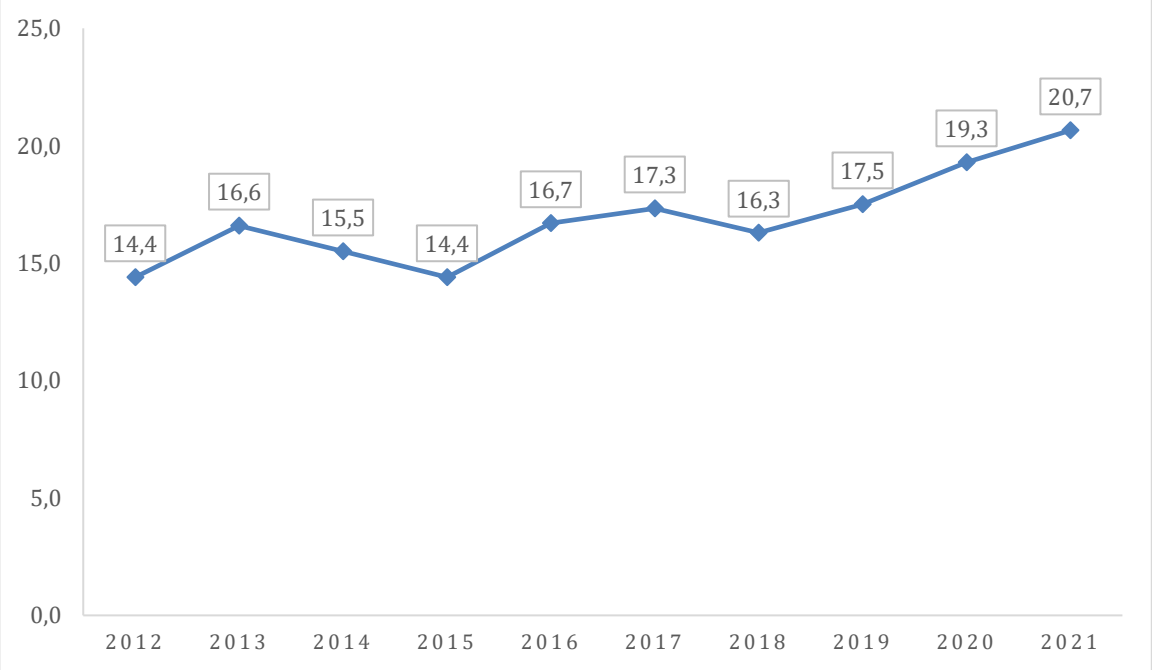

Evlenme istatistiklerine göre resmi olarak ilk evliliğini 2022 yılında yapmış olan kadınların ortalama evlenme yaşı 25,6'dır. 2018'den 2022 yılına gelindiğinde kadınların ortalama evlilik yaşının arttığı görülmektedir.

Grafik 11 Kadınların Ortalama İlk Evlenme Yaşı, 2018-2022 (%)

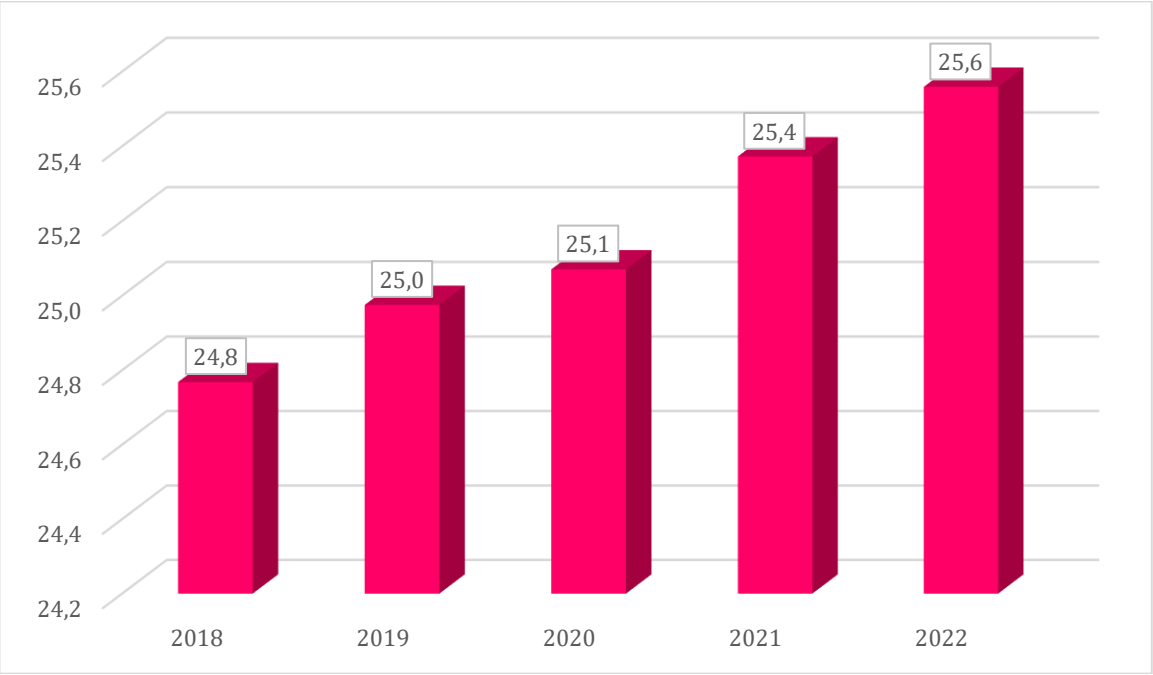

5. KAYNAKÇA

ILO. Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Programı. 27 Nisan 2021 tarihinde erişildi. https://www.ilo.org/ankara/projects/gender-equality/lang--tr/index.htm

Karabıyık, İlyas. 2012. Türkiye'de Çalışma Hayatında Kadın İstihdamı. Marmara Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi Yıl 2012, Cilt XXXII, Sayı I, ss. 231-260.

TÜİK, 2023. İstatistiklerle Kadın, 2022. 4 Ekim 2023 tarihinde erişildi. https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Istatistiklerle-Kadin-2022-49668

TÜİK, 2023. İşgücü İstatistikleri, 2022. 4 Ekim 2023 tarihinde erişildi. https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Isgucu-Istatistikleri-Kasim-2022-49384

YÖK, 2023. Yükseköğretim Bilgi Yönetim Sistemi/Öğrenci İstatistikleri 4 Ekim 2023 tarihinde erişildi. https://istatistik.yok.gov.tr/